

Lamed

*List za radoznaće
Izabrao i priredio Ivan L Ninić*

Godina 16

Broj 12

Decembar 2023.

Mario Kopić

Zapis o Rosenzweigu

Franz Rosenzweig rođen je 1886. godine u Kasselju (Hessen), kao jedino dijete u dobrostojećoj i uglednoj građanskoj jevrejskoj porodici. Odrastao je u liberalnom ambijentu otvorenom za umjetnost i kulturu, s velikom distancom spram jevrejstva. Kao što svjedoče njegovi dnevnički i pisma, mladi je Rosenzweig čak dovodio u pitanje legitimnost zasebne i nezavisne jevrejske kulture unutar hegemonijalne hrišćanske kulture i mislio je prije na njemačku nego čak na evropsku kulturu. Započeo je studij medicine u Göttingenu, Münchenu i Freiburgu, ali je potom prešao na studije historije i filozofije, prvo u Berlinu, a potom u Freiburgu. Neko je vrijeme u Leipzigu slušao predavanja iz pravnih nauka. Godine 1912. Doktorirao je u Freiburgu kod znamenitog njemačkog historičara Friedricha Meinecke-a radom o nastanku i razviću Hegelove političke filozofije. Taj je rad u znatno proširenoj verziji objavljen 1920. pod naslovom *Hegel i država* (*Hegel und der Staat*). Bila je to prva obuhvatna i kritička rasprava o Hegelovoj političkoj filozofiji. Polazište je shvaćanje Hegela kao pruskog državnog filozofa čiji se bitni doprinos sastojao u utemeljenju države kao države sile i nacionalne države.

Tokom rada na knjizi o Hegelu i državi Rosenzweig je u Kraljevskoj knjižnici u Berlinu otkrio jedan list obostrano ispisani Hegelovom rukom. Objavio ga je 1917. pod naslovom *Najstariji program sistema njemačkog idealizma* (*Das älteste Systemprogramm des deutschen Idealismus*). U svojem je komentaru iznio stav da je tekst Schellingov. Danas najpomirljivija verzija o autorstvu navodi da je tekst zapisao Hegel (rukopis je odista njegov), diktirao ga je Schelling (stil je prepoznatljivo njegov), a u skladu s Hölderlinovim idejama. Tekst je, po svemu sudeći, nastao 1797. godine.

Rosenzweigu se već za vrijeme studija u Freiburgu, oko 1910., zabilo nešto što je imalo važan upliv na njegovo samorazumijevanje. Naime, on je

tada spadao među najperspektivnije mlade naučnike, ali je kod prijave habilitacije zamijetio sumnjičavost spram sebe kao Jevrejina. To je za nj bilo prvo iskustvo takve vrste, ali po iskazu njegova prijatelja Viktora von Weizsäckera, odveć traumatično iskustvo, jer radilo se o hipersenzibilnoj osobi, a uz to i financijski nezavisnoj. Njegov ga je prijatelj ovako opisao: „Rosenzweig je tada bio pun duhovnih strasti za sve; violinu je otklonio da se ne bi još više rasipao. Već je imao veliko znanje o Goetheu i bio mi je nadmoćan u ranoj dozrelosti, kao i u instinktu za sve umjetničko. Ipak, ta njegova prevaga nije imala nikakvu težinu; on je bio privlačan, očaravajuće ljubazan, druželjubiv i veselo. Skijali smo, pili i filozifirali“. Rosenzweig je cijeli život zadržao strast za Goethea, uopće za literaturu i umjetnost. Nakon završetka studija godine 1912. odlazi u Berlin i ondje se priključuje Hermannu Cohenu, velikom neokantovskom filozofu iz Marburga, koji se u starosti vratio i okrenuo jevrejskoj religiji i mudrosti. Naime, Cohen je nakon svog emeritiranja u Marburgu 1912. godine djelovao kao profesor na Visokoj školi za judaistiku (*Hochschule für die Wissenschaft des Judentums*) u Berlinu. Rosenzweig se intelektualno i osobno veoma zbližio s Cohenom, slušajući njegova predavanja koja su posmrtno objavljena pod naslovom *Religija uma iz vrela jevrejstva* (*Religion der Vernunft aus den Quellen des Judentums*). U jednom pismu Rosenzweig je i otvoreno priznao da je Cohen bio jedini živući profesor filozofije koji mu je odista nešto značio. Napose se to vidi u metodološkom pogledu u Rosenzweigovom glavnom djelu *Zvijezda iskupljenja* (*Stern der Erlösung*), što i sam Rosenzweig potvrđuje u svojem Uvodu za Cohenove Jevrejske spise (*Jüdische Schriften*, 1924).

U jednom trenutku, u julu 1913. godine, Rosenzweig je bio spreman pokrstiti se i prijeći u hrišćanstvo, čemu su svojim utjecajem pridonijeli rođaci Hans i Rudolph Ehrenberg, kao i prijatelj Eugen Rosenstock-Huessy, koji su već obavili konverziju. Ali onda se nešto dogodilo što djelomično i danas ostaje neobjašnjeno. Rosenzweig se namjerava preobratiti ne kao paganin nego kao Jevrej. Zato uranja u proučavanje judaizma. Upr-

vo u času kad se spremo napustiti svoj narod, zapojen je njegovom postojanošću u povijesti, započinje govoriti o vječnosti i vječnom narodu i naslućuje ne samo legitimnost nego i nužnost da ostane Jevrejin. Izbor sazrijeva za vrijeme slavljenja Jom Kipura. Posjetio je u Berlinu sinagogu rabina Markusa Petuchowskog i osjetio duboku identifikaciju sa jevrejskom zajednicom koja se molila. Prijatelju Ehrenbergu, u pismu poslatom iz Berlina 31. oktobra 1913. godine, izjavljuje: „Ja, dakle, ostajem Jevrej“ (*Ich bleibe also Jude*). Na rubu obraćenja Rosenzweig uzmiče od asimilacije, vraćajući se jevrestvu kako bi pronašao odgovor na kriju ljudstva. Svjestan je da mu se otvara novi put. Ostati Jevrej ne znači jednostavno „ostati“ nego ići, odnosno krenuti prema obliku jevrejske egzistencije koja je za njega sasma nova. Rosenzweig bira ortodoksiju. Napušta očev dom i ženi se 1920. godine s Edith Hahn, koja potjeće iz ortodoksne jevrejske porodice. Jevreji se, prema njemu, moraju oslobođiti uskog grla asimilacije koje ih je dovelo do toga da se više ne razlikuju od Nijemaca u svom načinu bivstvovanja i djelovanja i moraju se vratiti jevrejskom putu prije no što bude prekasno. S druge strane, jevrejski život mora biti obnovljeni jevrejski život, jer je svjestan *razlike* koju judaizam nosi sa sobom. „Odvajanje“ je pritom potrebno čitati kao „različitost“. Svojoj će ženi u jednom programskom pismu napisati: „Razlika (*Unterschied*) da, odvajanje (*Scheidung*) ne. Želimo kuću, a ne geto“. Rosenzweig se nikada neće prestati osjećati Jevrejem i Nijemcem, nikada se neće odreći veznika „i“, koji će postati hermeneutičkim ključem njegova rada: bez „i“, bez razlike, jevrejsko-njemačka simbioza hibridni je i prekarni plod osuđen na brzo truljenje. U pismu Heleni Sommer, asimiliranoj jevrejskoj intelektualki, napisat će: „Srdačno Vas pozdravljam i ostajem Vaš Franz Rosenzweig, Nijemac i Jevrej, slobodnim izborom i slobodnom odlukom“. Taj „i“ između Nijemca i Jevreja održava razliku bez odricanja od jedinstva, ali jedinstva koje nikad nije konačno, definirano i zaključano, nego svagda otvoreno, svagda dinamično, upravo zahvaljujući tome „i“ razlike. Bez razlike koju nosi jevrestvo i koja je nošena jevrestvom, krug bi se zatvorio, sinteza bi postala totalna, totalizirajuća i totalitarna.

Nakon izbjivanja Prvog svjetskog rata Rosenzweig se prijavio kao dobrovoljac, prvo u sanitetsku službu u Belgiji, a kasnije u artiljeriju. Od 1916. do konca rata bio je na fronti u Makedoniji, u okolini Prilepa, gdje krajem 1917. godine započinje s konačnim oblikovanjem svog glavnog djela *Zvijezda iskupljenja*. Na vlastitu je adresu u Kasselu slao vojničke poštanske karte na kojima je zapisivao glavne misli buduće knjige. Idući za Schellingom i Kierkegaardom, radikalno je doveo u pitanje cjelokupnu tradiciju evropske idealističke filozofije, podjednako kao i tradicionalnu teologiju.

Već u prvim redovima artiljerac Rosenzweig piše: „Od smrti, od straha od smrti započinje sve spoznavanje svega. Odbaciti tu stravu zemaljskoga, smrti oduzeti njezin otrovni žalac, Hadu njegov kužni zadah, na to se osmjerjuje filozofija. Sve smrtno živi u toj stravi smrti, svako novo rođenje uvećava je za nov razlog, jer uvećava ono smrtno. Krilo neumorne zemlje bez prekida rađa novim, a svako novorođeno zapalo je smrti, svako u strahu i treptu čeka onaj dan kada će se otputiti u tamu. Filozofija pak poriče te strahove zemlje. Ona grabi preko groba što zjapi pred svakim korakom. Ona pušta da tijelo pada u bezdan dok slobodna duša lepećući odlijeće nad njim. To što strava smrti ne zna za tu diobu na tijelo i dušu, što više ja ja i ne želi ni čuti da bi se mogla usmjeriti tek na 'tijelo' – filozofije se to ne tiče. Makar se čovjek poput crva zavlačio u nabore gole zemlje pred zujanjem tanadi slijepo neumoljive smrti, makar tu kao nasilnu neizbjegnost osjećao ono što inače nikad ne osjeća: da bi njegovo ja, kada bi umro, bilo samo neko ono, i makar svakim krikom koji mu je još u grlu izvikivao svoje ja protiv te neumoljivosti od koje mu prijeti takvo nezamislivo uništenje – filozofija se na svu tu nevolju smiješi svojim praznim smiješkom i tom stvorenju, kojemu udovi trepere u strahu za njegovu ovostranost, pruža kažiprst prema onostranosti o kojoj ono ne želi ništa znati. Jer čovjek i ne želi uteći od nekakvih okova; on želi ostati, on želi – živjeti. On treba ostati. Ne treba, dakle, ništa drugo nego ono što već želi: ostati. Strava zemaljskoga treba mu biti oduzeta samo zajedno sa samim tim zemaljskim. A sve dok živi na zemlji, on treba ostati i u stravi zemaljskog. I to mu trebanje filozofija prevarom uskraćuje, tkajući oko zemaljskoga maglicu svoje svemisli. Jer, dakako, neko sve ne bi umiralo i u svemu ne bi umiralo ništa. Umrijeti može samo ono pojedinačno, i sve smrtno je samotno. To što filozofija iz svijeta mora ukloniti ono pojedinačno, to ukidanje onoga nešto razlog je i zašto ona mora biti idealistička. Jer 'idealizam' sa svojim poricanjem svega onoga što pojedinačno razlikuje od svega oruđe je kojim filozofija obrađuje tvrdoglavu materiju sve dok ona više ne pruža otpor zamagljivanju pojmovima o jednomu i svemu. Upregnje li se jednom sve u tu maglu, smrt bi, dakako, bila iskapljena, iako ne u vječnu pobjedu nego u jednu i opću noć ničega. A posljednji je zaključak te mudrosti: smrt je – ništa. No zapravo to nije posljednji zaključak nego prvi početak, a smrt doista nije ono čime se čini, ona nije ono ništa nego neumoljivo, neuklonjivo nešto. Iz magle kojom je filozofija obavija nepokolebljivo odzvanja njezin grubi zov; filozofija ju je, duduše, mogla iskapiti u onu noć ničega, ali nije joj mogla izbiti njezin otrovni žalac, a strava čovjeka što treperi pred ubodom tog žalca uvijek opovrgava tu milosrdnu laž filozofije.“

Prazni smiješak antičke kozmologije, u kojoj se sve svodi na Svet. Prazni smiješak srednj-

vjekovne teologije, u kojoj se sve svodi na Boga. Prazni smiješak modernog idealizma, u kojem se sve svodi na Čovjeka. Metafizički osmijeh rata koji individualne živote osuđuje na ništavnost, a istinsku realnost čuva za bezimene cjeline. Rosenzweig optužuje taj indiferentni i redukcionistički osmijeh filozofije, optužuje u ime stvorenja koje drše pred smrću i pred njenim otrovnim žalcem. Metafizički osmijeh jeste poricanje smrti i zatvaranje ušiju prije nego što se začuje krik teroriziranog čovještva. Totalitet ne daje nikakav smisao smrti, svako umire na vlastiti račun: smrt je nesvodiva! No redukcija propada upravo zato što se aktualizira. Rat raspršuje filozofski šarm Jednoga i Svega upravo utoliko ukoliko zasniva njegovu vladavinu. Nakon što je Um sve apsorbirao i proklamirao da od sada samo on postoji, čovjek iznenada otkriva da je još tu, iako ga je već odavno provarila filozofija. „Ja koji sam tek prah i pepeo“, ja, obični privatni subjekt, ja ime i prezime, „ja sam još tu“, piše Rosenzweig u pismu Rudolphu Ehrenbergu od 18. novembra 1917. I filozofiram, odnosno imam drskosti „filozofirati svevladarsku filozofiju (*die Allherrscherin Philosophie zu philosophieren*)“.

Kad rat sve proguta, filozofija se okreće protiv totaliteta, protiv sveobuhvatnog poretka koji je sama zasnovala, protiv vlastitog trijumfa nad nesvodivim.

U bilješci Emmanuela Levinasa na koricama francuskog prevoda Rosenzweigove knjige čitamo: „Njegova se duboka novost nalazi u opovrgavanju primordijalnog karaktera izvjesne racionalnosti: one racionalnosti koja obasjava tradicionalnu filozofiju od 'Jonskih otoka do Jene' – od presokratovaca do Hegela – koja se sastojala u tome da totalizira prirodno i društveno iskustvo, da iz njega izluči (*dégager*) i ulanča (*enchaîner*) kategorije kako bi njima izgradila sistem uvodeći u njega i samu religiju. Nova filozofija nastoji, naprotiv, misliti religiju – Stvaranje, Otkrivenje, Iskupljenje koji usmjeravaju njenu duhovnost – kao izvoran horizont svakog oblika smisla, čak smisla iskustva svijeta i povijesti“.

Rosenzweigovo kapitalno djelo podijeljeno je u tri dijela: prvi dio predstavlja filozofski uvod, i to pod naslovom „Elementi ili svagdatrajni predsvijet“ (*Die Elemente oder die immerwährende Vorwelt*); drugi dio predstavlja teološko objašnjenje pod naslovom „Putanja ili vazdaobnavljani svijet“ (*Die Bahn oder allzeiterneuerte Welt*) i, konačno, u trećem dijelu posrijedi je određenje vjerskog života s naslovom „Obliče ili vječni nadsvijet“ (*Die Gestalt oder die ewige Überwelt*). Djelo je dano i izloženo u vrlo složenoj i strogoj sistematici, u osebujnom jeziku i terminologiji. Prvi dio predstavlja, dakle, filozofski uvod, koji se istodobno shvaća kao *in philosophos* (protiv filozofa), i usmjeren je protiv apsolutne postavljenosti idealističkog mišljenja. U drugom se dijelu razvija teološko mišljenje, koje se isto tako odlučno *in theologos* (protiv teologa) ograjuje od tradicio-

nalne teologije, dočim se treći dio može razumjeti kao fenomenologija jevrejske i hrišćanske vjerske zajednice u odnosu na božansku istinu, a ona se opet *in tyrannos* (protiv tirana) okreće protiv svake dogmatike koja dokida slobodu vjerovanja. U *Zvijezdi iskupljenja* Rozencweig je, kako sam kaže, razvio „novo mišljenje“ kao svoje istinsko filozofsko opredjeljenje. I znao je da nakon toga djela ne treba više napisati nijednu knjigu.

Za vrijeme povlačenja vojske s Balkana u septembru 1918. obolio je od malarije, zadržavši se neko vrijeme na liječenju u lazaretu u Beogradu. Stiže potom u Freiburg. Godine 1921. završio je s radom na svom glavnom djelu, ali je isto tako konačno dovršio i svoju knjigu *Hegel i država*. Taj je rad izvorno bio planiran kao habilitacijski rad, ali Rosenzweig odustaje od habilitacije i univerzitetske karijere, koja je tada u Vajmarskoj Republici bila moguća i za Jevreje. „Meni se godine 1913. nešto dogodilo što ja, ako bih trebao o tome govoriti, ne mogu označiti nikako drukčije nego imenom: slom (*Zusammenbruch*). Iznenada sam se našao na ruševinama ili štaviše: uočio sam da put kojim sam išao prolazi između ne-zbiljnosti (*Unwirklichkeiten*). To je upravo bio put na koji me je upućivao moj talent ili, štaviše, moji talenti. Osjećao sam besmislenost takve vladavine talenta i samopodložnosti (*Selbstdienstbarkeit*) [...]. Ipak bitno je da znanost za mene uopće više ne posjeduje ono središnje značenje, pa da je od tada moj život određen po nekom 'tamnom porivu', kojega sam posve svjestan i koji označavam, konačno, sam mu dajem ime, kao 'moje jevrejstvo'“. Godine 1920. dobio je ponudu od grada Frankfurta da prema vlastitom programu ustanovi Slobodno jevrejsko učilište (*Freie Jüdische Lehrhaus*) kao novovrsnu jevrejsku ustanovu za izobrazbu odraslih. Među mnogim predavačima na tom učilištu bili su, između ostalih, Martin Buber, njegov priatelj i suradnik, Gershom Scholem, Siegfried Kracauer, a od mlađih Erich Fromm i Leo Löwenthal. Prema Rosenzweigovu konceptu Slobodnog jevrejskog učilišta nakon Drugog svjetskog rata osnovane su slične institucije u SAD-u i nekolicini evropskih država. (Učilište će se zatvoriti 1927. zbog Rosenzweigove smrti, Buber će ga ponovo otvoriti, a svaka djelatnost bit će prekinuta 1938. godine.) U to vrijeme Rosenzweig je objavio mnoštvo tekstova o pitanjima jevrejske religije, ali se ističe rad karakteristična naslova *Novo mišljenje* (*Das neue Denken*) iz 1925. godine, objavljen u jevrejskom njemačkom časopisu *Jutro* (*Der Morgen*). Godine 1924. započeli su zajednički, on i Buber, s prevodenjem Svetog pisma, a nakon Rosenzweigove smrti Buber je nastavio s prevodenjem, pa je tek 1961. cijekupna hebrejska Biblija bila prevedena na njemački. U prevodu je, objašnjava Buber, uspostavljena temeljna distinkcija između vodećih riječi (*Leitworte*) i nevodećih riječi. Vodeće ili ključne riječi su riječi čija pojava unutar teksta razotkriva čitaocu prevoda smislene

strukture teksta i one imaju sličnu ulogu u tekstu kao što je ima *lajtmotiv* u vagnerijanskoj operi. Vodeća riječ jest, dakle, riječ koju prevodilac mora doslovno prevoditi svaki put kad se pojavi. Buberov i Rosenzweigov prevod upravo je u toj svojoj čudnosti iznimno poetičan. No povodom tog prevoda je Gershom Scholem uputio Buberu, aludirajući pritom na jednu raniju Rosenzweigovu izjavu, sljedeće opominjuće rečenice: „Vaš prevod – proistekao iz povezanosti jednog cionista i jednog ne-cionista – bio je nešto kao gostinski poklon (*Gastgeschenk*), koji su njemački Jevreji, za rastanka, mogli ostaviti njemačkom narodu u jednom simboličkom aktu zahvalnosti. A koji bi gostinski poklon mogao historijski biti smisleniji nego prevod Biblije? [...] Historijski gledano to više nije gostinski poklon Jevreja Nijemcima, nego – i ne pada mi lagano da to iskažem – nadgrobni spomenik (*Grabmal*) jednog, u neizrecivom užasu, ugašenog odnosa. Jevreja, za koje ste prevodili, više nema. Djeca onih koji su izbjegli tom užasu više neće čitati njemački!“ Izjava na koju aludira Scholem jest izjava što ju je Rosenzweig napisao u svom pismu Rudolfu Hallu: „I na moju knjigu *Zvijezda iskupljenja* će se jednom, i to s pravom, gledati kao na poklon koji njemački duh zahvaljuje svojoj jevrejskoj enklavi... Naš će rad Njemačka, u najboljem smislu, posmrtno honorirati, ali zato ga i činimo, tako dugo dok ga činimo u Njemačkoj, za Njemačku“.

U decembru godine 1929., nakon duge i pačenice bolesti, rijetke bolesti atrofije mišića (amiotrofična lateralna skleroza), umro je Franz Rosenzweig, i premda je dugo, samo godinu dana nakon izlaska *Zvijezde iskupljenja* i rođenja sina Rafaela, bio sasma nepokretan i fizički nemoćan, radio je i pisao do pred samu smrt, uz veliku i usrdnu pomoć supruge Edith. Pritom su razvili i prakticirali različite načine komunikacije, od slova ispisanih na ceduljama na koja je jedinim pokretnim prstom pokazivao sklapajući tako riječi, do pokreta trepavica. Njegove su posljednje riječi bile nedovršena rečenica koja glasi: “A sada dolazi, poanta svih poanti (*die Pointe aller Pointen*), koju mi je Gospodin doista podario u snu, poanta svih poanta za koju...”. Navodno je posjeta ljekara zaustavila pisanje. Umro je iste noći. Sahranjen je 12. decembra 1929. Nije bilo nikakvih govora, tek je njegov prijatelj Martin Buber pročitao psalm 73:

*Ta dobar je Bog Izrailju, onima koji su čista srca.
A noge moje umalo ne zadoše, umalo ne popuznuše
stopala moja,
Jer se rasrdih na bezumnike videći kako bezbožnici
dobro žive.
Jer ne znaju za nevolju do same smrti, i tijelo je
njihovo pretilo.
Na poslovima čovječijim nema ih, i ne muče se s
drugim ljudima.
Toga radi optočeni su ohološću kao ogrlicom, i
obučeni u obijest kao u stajaće ruh*

*Od debljine izbuljeno im je oko, srce puno klape.
Potsmijevaju se, pakosno govore o nasilju, oholo
govore.*

*Usta svoja dižu u nebo, i zemlju prolazi jezik
njihov.*

*I zato se onamo navraćaju neki iz naroda njegova,
i piju vodu iz puna izvora.*

I govore: kako će razabratи Bog? zar višnji zna?

*Pa eto, ovi bezbožnici srečni na svijetu umno-
žavaju bogatstvo.*

*Zar dakle uzalud čistim srce svoje, i umivam
bezazlenošću ruke svoje,*

Dopadam rana svaki dan, i muke svako jutro?

*Kad bih kazao: govoriću kao i oni, iznevjerio bih
rod sinova tvojih.*

*I tako stadoh razmišljati da bih ovo razumio; ali to
bješe teško u očima mojima.*

*Dok najposlije udoh u svetinju Božiju, i doznah
kraj njihov.*

*Ta na klizavom mjestu postavio si ih, i bacaš ih u
propast!*

*Kako začas propadaju, ginu, nestaje ih od nenadne
strahote!*

*Kao san, kad se čovjek probudi, tako probudivši ih,
Gospode, u ništa obračaš utvaru njihovu.*

*Kad kipljaše srce moje i rastrzah se u sebi,
Tada bijah neznanica i ne razumijevah; kao živinče
bijah pred tobom.*

*Ali sam svagda kod tebe, ti me držiš za desnu ruku.
Po svojoj volji vodiš me, i poslige ćeš me odvesti u
slavu.*

*Koga imam na nebū? i s tobom ničega neću na
zemlji.*

*Čezne za tobom tijelo moje i srce moje; Bog je grad
srca mojega i dio moj dovijeka.*

*Jer evo koji otstupiše od tebe, ginu; ti istrebljavaš
svakoga koji čini preljubu ostavljući tebe.*

Dore, Inferno, Canto 10

Abraham Kuper

Pravi cilj BDS-a je pretnja svim Jevrejima na planeti

Pristalice BDS-a demonstriraju*

Izraelski lideri su obećali da će, sutradan pošto Hamas bude uništen – neka se taj dan dogodi što pre - doći do žestokog, ničim ograničenog nacionalnog i političkog obračuna. Kako je Hamas mogao da izvede svoj masovni i brutalni teroristički masakr pred našim nosom?

Postoji još jedno pitanje koje zahteva temeljno samoispitivanje među jevrejskim liderima u Dijaspori: kako je priča o Hamasu postala značajna na toliko elitnih univerziteta u Americi?

Prošli su dani kada su udruženi glasovi na univerzitetskim kampusima zahtevali da Istočni Jerusalim postane prestonica buduće države Palestine, i one uzbudjene debate o tome kuda treba da idu granice između Izraela i te države.

Tog 7. oktobra se sve promenilo, ali na način koji nismo mogli ni da zamislimo.

Očekivalo se da će slavlje među Hamasovim terroristima, koje su društvene mreže prenele u vezi snažne reakcije visokih pripadnika akademije i nacionalnih lidera, i da će moderni nacisti biti osuđeni.

Očekivalo se da će ubistvo na desetine beba i skrnavljenje njihovih majušnih tela, što su Hamsovi varvari učinili, izazvati opštu odvratnost i dovesti do nekih promena u delovanju Teherana i Katara, glavnih sponzora Hezbolah i Hamasa.

Sigurno će udruženja žena osuditi serijska silovanja i ubistva mladih Izraelki.

Sigurno će UNICEF i organizacija „Save the Children“ (Spasiti decu) zahtevati momentalno puštanje tridesetoro otete dece koje Hamas drži kao taoce.

Sigurno će Ujedinjene nacije zahtevati puštanje svih 240 talaca koje drži Hamas, bez ikakvih predugov.

*BDS je skraćenica za Boycott (bojkotovati) Divest (litišti) Sanction (kazniti)

Međutim, dogodilo se sasvim suprotno.

Počevši od 8. oktobra, dok je svet još uvek pokušavao da svari pakao koji je Hamas uspostavio na Zemlji, njegovi navijači su krenuli da iz sve snage žestoko verbalno napadaju Izrael.

Među redovne pokliče spadaju:

- "Palestina će biti slobodna od reke do mora" (što podrazumeva kraj jedine jevrejske države na svetu); i

- "Izrael je država apartheid - kriva je za genocid", što je postalo mantra masa koje protestuju od Berlina do Londona do Nju Jorka.

Nacionalni BDS pokret (Bojkot, Lišavanje, Kazne) je zatim istakao nekoliko tačaka za razgovor, koje pokazuju njegovu pravu prirodu i namere:

- Dekolonizacija – od reke do mora. Ne samo Gazu i Zapadnu obalu, mi hoćemo sve, od pre 1948.

Jednostavno rečeno, priznali su da im je namera da unište Izrael.

Pa, kako smo došli odande dovde?

Samo treba slediti stepenice aktivizma koji započeo na Zapadnoj obali i stigao do multe tačke, razuzdane mržnje prema Jevrejima.

Prvi korak: Da li se sećate kako je BDS na početku tvrdio da ne traži bojkot Izraela već samo bojkot izraelskih naselja i „okupacije“?

Slučaj br. 1: Da li se sećate bojkota Ujedinjene metodističke crkve protiv firme „Sodastream“? Greh te firme je bio što je izgradila fabriku u Judeji i uzela na rad Jevreje i Arape koji su dobijali jednake zarade. Pod intenzivnim pritiskom „Sodastream“ je bila prinuđena da zatvori fabriku na Zapadnoj obali, pa je posledica toga bila da su desetine palestinskih porodica ostale bez plate onoga ko ih je izdržavao. Nema nagoveštaja da je pokret BDS išta učinio da bi se pomoglo tim iznenada nezaposlenim glavama i hraniteljima porodica kada je firma „Sodastream“ bila prinuđena da ode.

Drugi korak: BDS počinje da napada Izrael jer ta država primenjuje „okupaciju“ i „apartheid“ i „genocid“ – optužbe koje se primenjuju na smenu, zavisno od stanja u javnom mnjenju.

Slučaj br. 2: „Kairos dokument“ o Palestini, 2009. godine opšte prihvaćen kao predmet „pručavanja“ od strane glavnih američkih crkava. Rifat Kassis, koordinator tima koji se bavio tim dokumentom, razjasnio je celu stvar: "Dokument poziva na uspostavljanje kompletнog sistema sankcija prema Izraelu. Ne samo bojkot proizvoda nastalih u naseljima, ili svih proizvoda, ili organizacija i institucija koje besramno učestvuju u okupaciji, već totalni bojkot. Ova okupacija nije selektivna, pa zato i naše protivljenje ne sme da bude selektivno."

Treći korak: BDS napada cioniste gde god da se oni nalaze. To je zato što cionisti, bilo da su Jevreji ili nejевreji, podupiru „rasističku“, „kolonizatorsku“ i „genocidnu“ državu.

- *Slučaj br. 3:* Godine 2015. se pojavio zahtev da pevač Matisjahu bude izbačen iz programa muzičkog festivala „Rototom Reggae Sunsplash“, zato što aktivno podržava cionizam.

Četvrti korak: BDS je protiv svih Jevreja, osim ako na rukavu ne nose jasnu oznaku da su protiv cionizma. Pretpostavka je da je sve što je jevrejsko istovremeno i cionističko, i da je svaki Jevrejin cionista, i da treba da bude prezren, izdvojen i bojkotovan.

- *Slučaj br. 4:* Kada je pokret „Sunrise DC“ (‘organizacija mladih ljudi koja se zalaže za očuvanje prirode, klime i bori se protiv ugnjetavanja’) 2021. godine nameravala da isključi samo jevrejske organizacije iz svog programa, organizatori nisu primenili jednak drakonske mere prema nejevrejskim organizacijama koje su imale slične stavove u odnosu prema Izraelu kao što su jevrejske organizacije imale Sunrise DC dreams of and oppression.

Dobrodošli na nultu tačku zlobne mržnje prema Jevrejima, smisljene da bude sprovedena u četiri laka koraka. Danas jevrejski studenti bivaju maltretirani na Univerzitetu Kolumbija, žestoko javno napadani na Hrvardu, prete im silovanjem na Kernel Univerzitetu, profesor na njima crta metu na Univerzitetu Kalifornija.

Takvo antisemitsko nasilje je moguće u velikoj meri zbog naše visoke stručnosti u pogrešnom čitanju svojih neprijatelja. I, nije greška – to jeste neprijatelj, genocidni manijački neprijatelj koji želi da Jevreja nema.

Nemojte kupovati prevaru da BDS postoji samo da bi doneo pravdu. Danas je njegova svrha da se legitimise, prihvati i promoviše uništenje države Izrael i smrt jevrejskog naroda. Oni sami, svojim rečima, to dokazuju.

Uvek smo iznova nasedali na prevaru koju BDS nudi, ali je sada vreme da mi Jevreji počnemo sa svojom mantrom: „Nikad više!“ i „Am Jisrael Haj“ (Narod Izraela je živ).

Abraham Kuper (Abraham Cooper rođen 1950. u Njujorku) je američki rabin i pomoćnik direktora Centra Simon Vizental u Los Andelesu.

Kuper je vodio kampanju za Jevreje u Sovjetskom Savezu, a 1970-ih je takođe posetio sovjetske Jevreje kojima je odbijena dozvola da napuste zemlju. Pomogao je u osnivanju Centra Simon Vizental u Los Andelesu 1977. godine i u otvaranju Jevrejskog kulturnog centra u Moskvi 1980-ih. Kuper je globalni zagovornik ljudskih prava.

wiesenthal.com

the algemeiner

Preveo Brane Popović

Basam Tavil

Palestinci žrtve aparthejda u Libanu

Nedavno hapšenje 64-godišnje Palestinka, stanovnice izbegličkog logora Rašidije (na slici), od strane libanskih vlasti, jer je kriva što nije imala dozvolu za gradnju (Forografija: Patrick Baz/AFP via Getty Images)

Nedavno hapšenje 64-godišnje Palestinke, stanovnice izbegličkog logora Rašidije (na slici), od strane libanskih vlasti, koja je kriva jer nije imala dozvolu za gradnju, još jednom je osvetilo politiku Libana u vezi sistematske diskriminacije Palestinaca koji tamo žive. To je hapšenje još jedan primer hipokrizije nekih od Arapa koji Palestince podržavaju samo pričom, dok tim samim Palestincima uskraćuju osnovna prava.

Liban zaslužuje nagradu za izuzetna ostvarenja na polju hipokrizije i dvostrukih standarda. Libanska vlada ne propušta nijednu priliku da optuži Izrael zbog toga što se brani od palestinskog terorizma, a to je isti onaj Liban koji decenijama diskriminiše Palestincime, drži ih u bednim logorima koji podsećaju na geta, okruženim bodljikavom žicom i zidinama.

To je takođe onaj Liban koji je bacio u zatvor ženu jer je počinila zločin: nije imala dozvolu za gradnju.

Nasru Musu Mubarake, takođe poznatu pod imenom Um Visam, stanovnicu izbegličkog logora Rašidije, drugog po brojnosti izbegličkog logora u Libanu, uhapsile su snage bezbednosti 3. jula, pod optužbom da je sagradila kuću a da nije za to imala dozvolu.

Libanske vlasti su 1997. godine izdale dekret kojim se palestinskim izbeglicama zabranjuje da u izbegličke logore u južnim delovima zemlje unose građevinske materijale. Tada su te vlasti objasnile da je svrha dekreta sprečavanje Palestinaca da na taj način uspostavljaju stalno prebivalište u Libanu. Među zabranjene materijale spadaju cement, gvozdene rešetke, šljunak, pesak, pločice, aluminijum, farbe, tankovi za vodu i generatori električne struje. U zabrani je rečeno da će ti materijali biti

konfiskovani, a da će palestinski prekršioci biti uhvaćeni, ispitivani i kažnjeni.

Hapšenje Um Visam je izazvalo talas protesta među Palestincima koji žive u Libanu. Palestinski aktivisti, znajući da ta žena pati od hroničnih bolesti zbog kojih uzima lekove, tražili su da ona bude smesta puštena. Njena je porodica tražila od palestinskih frakcija da „odmah preduzmu akcije da ona bude puštena“ jer su libanske vlasti to odbile da učine, mada su u međuvremenu srušile kuću koju je ona izgradila u izbegličkom logoru. Unuk Um Visam je snimio radio poruku kojom moli sve zainteresovane Palestince da učine da njegova baka bude puštena iz zatvora Alma u severnom Libanu.

„Svako ima pravo da živi u kući koja mu odgovara. To je jedna od neophodnosti ljudskog života,“ rekao je Hasan al-Sajdija, istraživač i aktivista na polju ljudskih prava Palestinske asocijacije za ljudska prava.

Izrael takođe ruši nelegalno izgrađene kuće – kako arapske *tako i* jevrejske. Dalje, u Izraelu ne postoji dekret kojim se zabranjuje unošenje građevinskog materijala u arapske gradove. Izrael takođe ne preduzima ništa značajno u pogledu masovne nelegalne gradnje od strane Arapa koji su, navodno, zauzeli 30% teritorije prozaično nazvane „Područje C“ – zemljišta koje, prema uzajamno potpisanim sporazumu u Oslu, u celosti pripada Izraelu. Čovek može da odšeta do ruba grada Jerusalima i da vidi bukvalno bezbrojne nelegalno podignute stambene zgrade koje su nazidali Arapi, kao i male nelegalne kuće koje se prostiru kilometrima. Istraživačka grupa Regavim navodi da „sada (2022)... postoji 81.317 ilegalnih arapskih građevina u tom području“. Osim toga, u Izraelu niko nije bio uhapšen i držan zatvoren zato što je prekršio propise o gradnji.

Al-Sajdija je naglasio potrebu da se Agencija UN za pomoć i rad palestinskih izbeglica (UNRWA) "brzo pozabavi ovim pitanjem i da na sebe preuzme svoje obaveze prema palestinskim izbeglicama u Libanu." U svojoj izjavi za Quds Press, al-Sajdija je takođe pozvao palestinske sname i frakcije „da obave svoju dužnost prema palestinskom narodu u Libanu, i da učine sve što mogu da Palestinka koju libanske vlasti drže zatvorenu, bude odmah puštena puštena.“ Al-Sajdija je još rekao da su „procedure i zabrane koje se odnose na građevinske materijale u izbegličkim logorima u Libanu u protivrečnosti sa principima ljudskih prava.“

Ovo je za godinu dana drugi slučaj da se Palestinci hapse pod optužbom da „krše propise o gradnji“. Libanske vlasti su 28. jula 2022. uhapsile još jednu Palestinku, Amal Musu, takođe zbog nelegalne gradnje. Ona je puštena tek pošto je bila primorana da sama sruši svoju kuću.

Palestinska asocijacija za ljudska prava je tražila od libanskih vlasti da usvoji ljudski pristup i da uzme u obzir prava palestinskih izbeglica u po-

gledu izgradnje potrebne iz humanitarnih i demografskih razloga. Istiće se hitna potreba izgradnje novih kuća za Palestince u Libanu jer su „postojeće kuće nedovoljne i ne zadovoljavaju potrebe demografskog rasta populacije“. Kaže se da su mnogi Palestinci prinuđeni da svoje domove grade na krovovima postojećih zgrada.

UNRWA kaže: „Palestinske izbeglice u Libanu suočene su sa izazovima u pogledu svojih ljudskih prava. Društveno su marginalizovane, imaju vrlo ograničena građanska, društvena, politička i ekonomski prava, uključujući i ograničen pristup javnim zdravstvenim ustanovama, i suočene su sa značajnim ograničenjima u pogledu prava na rad i prava na posedovanje svojine.“ Takođe, Palestinci su i dalje sporeni da se zapošljavaju u 39 profesija kao što su medicina, prava i inženjerstvo: „Neprekidno se registruje diskriminacija u zapošljavanju. Suočeni su sa neformalnim restrikcijama na poslovima koje bi mogli da obavljaju zbog dodatne birokratije u vezi ugovora i radnih dozvola, i sa diskriminacijom...“

Godine 2001. libanska vlada je donela zakon broj 296 kojim se podešavaju pravila u pogledu imovine od strane stranaca. Ovim se zakonom ne pominju specifično Palestinci, ali on zabranjuje „svakoj osobi koja nema nacionalnost priznate države... da stiže nekretnine bilo koje vrste“. To odlično služi da se Palestincima koji žive u Libanu zabrani kupovina ili prodaja nekretnina. Libanska novinarka Savsan Abu-Zahr je napisala: „Palestincima je zakonski onemogućeno posedovanje ili nasleđivanje imovine, čak i ako su im majka ili supruga Libanke! Oni bukvalno ne mogu ništa da poseduju u Libanu.“ Rekla je da palestinski logori u Libanu izgledaju kao geta, negde su ograđeni zidovima, bodljikavom žicom, nadgledaju ih vojne jedinice. To su, kaže ona, prenaseljene, neorganizovane gomile betonskih blokova, sa infrastrukturom u raspadajućem stanju.

Novine 'Palestine-Israel Journal' su još 2008. godine pisale: „Teško je poreći da su palestinske izbeglice koje žive u Libanu podvrgnute sistemskoj diskriminaciji i kršenju osnovnih ljudskih prava.“

„Odbijanje libanskih vlasti da prizna njihova prava, ponižava i drži palestinske izbeglice u krajnjoj bedi. Oni nisu plaćeni za poslove koje obavljaju, nemaju socijalnu sigurnost, nemaju pristup javnoj zdravstvenoj službi i javnom obrazovanju, niti mogu bilo šta da poseduju. Argument da će integracija Palestinaca u libansko društvo lišiti njih same prava na povratak, ili da će poremetiti demografsku ravnotežu u Libanu, samo je izgovor koji libanska vlada koristi da bi diskriminisala Palestince – koje i inače mnogi Libanci krive za građanski rat u Libanu. Palestinske izbeglice ne traže državljanstvo. One samo pokušavaju da se domognu prava koja imaju druge izbeglice u svetu.“

Slučaj Um Visam ne samo da jasno prikazuje loš tretman koji Palestinci imaju u rukama jedne arapske države, već i dvostrukе standarde međunarodne zajednice i svih takozvanih pro-palestinskih pojedinaca i grupa.

Da su nekim slučajem izraelske vlasti uhapsile Um Visam, njena bi se priča pojavila na naslovnim stranama svih značajnijih medija na Zapadu. Ujedinjene nacije bi se posvetile njenoj muci, ali i svaka takozvana humanitarna organizacija i svaka anti-izraelska grupa u univerzitetskim kampusima po celim Sjedinjenim Državama i na Zapadu. Strani novinari bi stajali u redu pred kućom njene familije, s nadom da će se domoći materijala kojim će napasti Izrael. Ali pošto Um Visam ima nesreću da je uhapšena u Libanu, njen slučaj uopšte nije zanimljiv na Zapadu.

Basam Tavil (Bassam Tawil je Arapin, musliman koji živi na Bliskom istoku)

17. juli 2023. Preveo Brane Popović

Basam Tavil

Ko kaže da Hamas ne predstavlja Palestine?

Abas (desno) i vođa Hamasa Kaled Mašaal prilikom susreta 24. novembra 2011. u Kairu, jedan od pokušaja „pomirenja“ (Photo by Mohammed al-Hams/Khaled Mashaal's Office via Getty Images)

U više izjava posle 7. oktobra, dana kada je Hamas izvršio masakr u Izraelu, američki predsednik Džozef Bajden je kazao da Hamas ne predstavlja ceo palestinski narod. „Mislim da Izrael razume da značajan deo palestinskog naroda ne deli gledišta Hamasa i Hezbolaha,“ rekao je Bajden u intervjuu za CBS.

Bajdenovu tvrdnju je ponovio Ministar spoljnijih poslova SAD Antoni Blinken, koji je jordanskom kralju Abdulahu i predsedniku Palestinskih vlasti

Mahmudu Abasu rekao da Hamas ne predstavlja palestinski narod. U telefonskom razgovoru sa Abasom, Blinken je „izrazio trajnu podršku SAD palestinskom narodu, naglašavajući da Hamasovi teroristi ne predstavljaju Palestine ili njihova legitimna nastojanja za samoopredeljenje i jednaku meru dostojanstva, slobode, bezbednosti i pravde,“ rečeno je u saopštenju Stejt Departmenta.

Tvrđna Bajdenove administracije da je Hamas beznačajna grupa terorista koji ne uživaju podršku mnogih Palestinaca ne samo da je lažna, već je i izuzetno opasna. Ta tvrdnja стоји u suprotnosti sa stvarnošću koja dokazuje da Hamas JESTE predstavnik značajnog dela Palestinaca.

Ova neprijatna stvarnost počiva na ispitivanjima javnog mnjenja koja sprovodi Palestinski centar za politiku i istraživanja (Palestinian Center for Policy and Survey Research - PSR), kao i na rezultatima na izborima za Palestinski zakonodavni savet (Palestinian Legislative Council) i univerzitske studentske savete i profesionalna udruženja. On se takođe zasniva na masovnim demonstracijama i skupovima kojima je Hamas podržavan pre masakra, u kome su Hamasovi teroristi ubili više od 1.400 Izraelaca i ranili više od 4.000. Najnovija PSR anketa, objavljena prošlog meseca, pokazala je da bi, ako bi se izbori za predsednika održali danas, lider Hamasa Ismail Haniye dobio 58% glasova, dok bi Mahmud Abas dobio samo 37%. Hamasovu „oružanu borbu“ (terorizam) protiv Izraela podržalo bi 58% palestinske javnosti, pokazalo je to istraživanje. Nešto više od jedne četvrtine Palestinaca (27%) veruje da Hamas najviše zaslужuje da danas predstavlja i predvodi palestinski narod, dok 24% veruje da Abasova frakcija, Fatah, koja upravlja Zapadnom obalom, to više zaslужuje; 44% veruje da obe te organizacije ne zaslžuju da predstavljaju i predvode Palestine.

Jedna druga anketa PSR-a, objavljena prošlog juna, ustanovila je da 66% Palestinaca veruje da Izrael neće proslaviti 100 godina svog postojanja, a 51% veruje da će palestinski narod moći da „povrati Palestinu u budućnosti“ (t.j. da će uništiti Izrael). To znači da većina Palestinaca deli Hamasovu želju da Izrael bude eliminisan, kao što i stoji u povelji te terorističke grupe iz 1998. godine. Anketa je takođe pokazala da 71% Palestinaca podržava formiranje oružanih grupa sa ciljem ubijanja Izraelaca.

Tokom poslednjih nekoliko meseci, studenti povezani sa Hamasom pobedili su na izborima na dva najveća palestinska univerziteta na Zapadnoj obali. Na An-Nadžah univerzitetu u Nablusu, Hamasov Islamski blok je osvojio većinu od 40 mesta u studentskom savetu, dok su Abasovi-/Fatahovi lojalisti obezbedili 38 mesta. Na Bircait univerzitetu blizu Ramale, koja je *de-facto* prestonica Palestinaca, Hamasov Wafa blok je osvojio 25 od 51 mesta u studentskom savetu. Hamasov studentski blok je početkom godine takođe osvojio

većinu mesta na Palestinskom politehničkom univerzitetu u Hebronu. Prema agenciji Middle East Eye od 25. maja 2023: „Izbori na univerzitetima smatraju se indikatorom politike na Zapadnoj obali. Rezultati ovih izbora se smatraju odrazom stavova šireg palestinskog društva o Palestinskim vlastima, i orijentacije glasača na svakom većem glasanju koje će biti održano u budućnosti. Pošto na horizontu nema generalnih izbora među Palestincima, ankete među studentima se smatraju ‘testom za merenje javnog mnjenja’...“

Abas je 2021. otkazao izbore, koje je ranije sazvao, za izbor predsedništva Palestinskih vlasti (Palestinian Authority) i članova parlamenta, pošto je shvatio da će njegova Fatah frakcija izgubiti od Hamasa, jednakako kao što je izgubila na parlamentarnim izborima 2006. „Odluka da se otkažu izbore potekla je iz ozbiljne brige da će Fatah izgubiti od Hamasa,“ rekao je Dr Ido Zelkovič, predsedavajući odeljenja za Bliskoistočne studije akademskog koledža u Jezreelskoj dolini. Podele unutar Fataha i personalni rivaliteti unutar frakcija stoje naspram jedinstvenog fronta Hamasa. Abas je, da bi izbegao sramotu, odlučio da odloži izbore, i istovremeno optužio Izrael koji je (navodno) sprečio glasanje time što je odbio da dozvoli učešće stanovnika Istočnog Jerusalima.“

Hamas je 2006. došao do velike pobede kada su njegovi predstavnici pobedili na parlamentarnim izborima. Od 132 mesta u Palestinskom zakonodavnom savetu, Hamas je osvojio 76 a Fatah 43 mesta.

Za razliku od Bajdene i Blinkena, Abas zna da Hamas zaista predstavlja mnoge Palestine i, za razliku od Bajdene i Blinkena, Abas jeste video pro-hamasovske demonstracije na Zapadnoj obali, uključujući i one koje su se dogodile na nekoliko kilometara od njegove kancelarije u Ramali, posle masakra od 7. oktobra u kome su ubijane izraelske žene, deca i starci. Za razliku od Bajdene i Blinkena, Abas je takođe video brojne hamasovske terorističke grupe koje su nastale na Zapadnoj obali tokom poslednje dve godine. Te grupe, kao što su Dženin bataljon i Lavlja jazbina, odgovorne su za ubijanje i ranjavanje desetina Izraelaca od početka ove godine. Abas i njegovi saradnici u potpunosti razumeju da Hamas nije vanzemaljska grupa koja je došla sa Marsa. „Hamas je integralni deo palestinskog naroda,“ rekao je on 2014. godine. Predsjedni zvaničnik PLO-a Hanan Ašravi, takođe je priznala značaj Hamasa u palestinskom društvu: „Hamas je integralni deo (palestinskog) naroda, jedna od nacionalnih i društvenih komponenata.“

Ako, kao što govore Bajden i Blinken, Hamas ne predstavlja Palestine, kako objašnjavaju činjenicu da su stotine hiljada Palestinaca učestvovale u prošlogodišnjim demonstracijama te grupe, kada je obeležavana 35. godišnjica njenog osnivanja? I kako objašnjavaju da su se stotine stanovnika Gaze priključile Hamasovim teroristima koji su napali

jevrejske zajednice blizu granice sa Pojasom Gaze?

Tvrđnjom da Hamas ne predstavlja Palestine, Bajden i Blinken impliciraju da su Abas i Palestinske vlasti pravi i legitimni predstavnici Palestine. Vredi podsetiti američkog predsednika i njegovog ministra spoljnjih poslova da Abas danas služi već osamnaestu godinu svog četvorogodišnjeg mandata. On je izabran 2005. godine, i od tada nije bilo predsedničkih izbora. Značajno je da anketa PSR-a pokazuje da 78% Palestine nema vere u Abasa i želi da on podnese ostavku.

Bajdenova administracija prikazuje lažnu tvrdnju prema kojoj se većina Palestine protivi Hamasu, i da podržavaju Abasove Palestinske vlasti koje mesečnim isplatama nagrađuju teroriste koji ubiju Jevreje, i da su oni „mirovni partner“ Izraela. To je potpuno iskrivljavanje stvarnosti u kome nema istine.

Abas je nedavno svima obznanio da je antisemita i da poriče da se Holokaust uopšte dogodio. Govoreći 24. avgusta na mitingu Fataha u Ramali, Abas je rekao: „Kažu da je Hitler ubijao Jevreje zato što su Jevreji i da je Evropa mrzela Jevreje jer su bili Jevreji. To nije istina. Jasno je pokazano da su se (Evropljani) borili protiv (Jevreja) zbog njihove društvene uloge, a ne zbog njihove religije. (Evropljani) su se borili protiv tih ljudi zbog njihove društvene uloge u društvu, koja je imala veze sa kamatama na pozajmice, sa novcem, i tako dalje i tako dalje.“

Kada će Bajden i Blinken razumeti da nema razlike između vođa Hamasa, koji su ubice, i Abasa, koji je atisemita? Naravno da su Bajden i Blinken svesni da Abas nije osudio masakr koji je Hamas počinio 7. oktobra. Abasovo čutanje je uverljivo odobravanje hladnokrvnog ubijanja stotina i stotina Izraelaca. Tu ne sme da bude greške: Hamas i Abas predstavljaju većinu Palestine, čiji je cilj ubijanje Jevreja i uništenje Izraela.

© 2023 Gatestone Institute. All rights reserved. The articles printed here do not necessarily reflect the views of the Editors or of Gatestone Institute. No part of the Gatestone website or any of its contents may be reproduced, copied or modified, without the prior written consent of Gatestone Institute.

23. oktobar 2023.
Preveo Brane Popović

Mortimer Cukerman

Grafiti na zidu istorije

Postoji igra rečima na engleskom koja kaže da su svi «-izmi» prošlost. E, pa to nije sasvim istina. Fašizam je došao i prošao u dvadesetom veku. Komunizam je došao i prošao. Socijalizam je naišao pa izbledeo. Ali nekoliko otrovnih «-izama» i dalje naseljava svet. Među najopasnijima su atavistički antisemitizam i njegova verzija iz dvadesetog veka, anti-cionizam. Ti «-izmi» su grafiti na zidu istorije, amblemi još uvek moćnog i sirovog otrova čije je prisustvo sasvim nedavno dokazao predsednik malajske vlade Mahatir Mohamad rečima: «Danas Jevreji vladaju svetom preko posrednika. Za njih se drugi bore i umiru.»

Mahatirove reči su mnogi osudili. Međutim, takvi komentari zamagljuju dublju istinu o ovoj novoj vrsti antisemitizma koji nije uperen ka Jevrejima pojedincima, čak ni prema samom judaizmu. Preće biti da je on uperen prema jevrejskom kolektivu, modernoj državi Izrael.

Upravo kao što je istorijski antisemitizam porazio pojedinačnim Jevrejima pravo da žive kao ravnopravni članovi društva, anti-cionizam će kolektivnom izrazu jevrejskog naroda, državi Izrael, poreći pravo da postoji kao ravnopravan član porodice naroda. Stoga se politika Izraela podvrgava kriticizmu koji ga izdvaja tamo gde drugi, pod sličnim okolnostima, uopšte ne bivaju kritikovani. Sigurno je da se ne bi dovodilo u pitanje pravo bilo koje zemlje da se brani, ukoliko bi bila napadnuta od strane terorista onako kako je Izrael danas napadnut. Međutim, napori Izraela usmereni jedino ka zaštiti sopstvenih gradjana se rutinski slikaju kao agresija.

Primedba da je takvo portretiranje nefer i nelogično, svakako ne podrazumeva da je svaka kritika upućena vlasti Izraela istovremeno izraz antisemitizma. Demokratija mora da pruža dobrodošlicu kritici, a Izrael svakako ima brojne kritičare – pogledajte samo nadahnutu izraelsku štampu. Jedan komentator je to ovako definisao: «Jevreji su permanentni osvajači zlatne medalje u umetnosti samokritike». Mnogima, međutim, savremena kritika Izraela izgleda toliko pverzno, toliko je uporna, toliko odvojena od stvarnosti, da može da se razume samo kao emotivni antisemitizam skriven iza potuljene političke maske anti-cionizma.

Novi antisemitizam ne poznaje granice, nacionalnosti, politiku i društvene sisteme. Izrael je postao objektom zavisti i odbojnosti na sasvim isti način na koji je nekada Jevrejin-pojedinac bio predmetom zavisti i odbojnosti. Posledica toga je da Izrael počinje da figurira kao kolektivni Jevrejin među nacijama. Posle više od pola veka podučavanja o Holokaustu, posle stotina kurseva u školama i koledžima, hiljada knjiga posvećenih

javnom prikazivanju tog zla, tradicionalni antisemitizam, kao domaća tema, uopšte nije isčezao iz najvećeg dela sveta. «Jevrejski problem» se više ne definiše onim što se dogodilo Jevrejima u Nemačkoj ili Francuskoj ili Poljskoj ili Rusiji. Umesto toga, u Evropi i u muslimanskom svetu – čak i u Aziji – tradicionalni antisemitizam se u poslednje vreme ponovo pojavio u obliku antisionizma, fokusirao se na Jevreje Izraela, na ulogu Izraela i, što se nekih tiče, na Sjedinjene Države koje podržavaju Izrael.

Ovaj fenomen svoje poreklo vodi od arapsko-izraelskog rata 1967. godine. Od tada se slika o Jevrejinu izmenila. Šajloka je iznenada zamenio novi Jevrejin koga crtaju kao agresivan i svemoćan kolektiv koji se zove Izrael. «Rambo Jevrejin», kako ga Danijel Goldhagen naziva, «u mnogome je zamenio Šajloka u mašti antisemita.» Kada su na kraju tog rata osvojene teritorije, «malecna jevrejska država» više nije postojala. U godinama koje su sledile, pošto je Izrael ponovo i ponovo uzvraćao na napade Arapa, simpatije prema Izraelu su se sve više osipale, dok su svetske TV stanice prikazivale slike ne terorista, već naoružanih Izraelaca koji odgovaraju na terorističke napade. Samo što se reč «odgovaraju» prečesto gubila u haosu. Činilo se da TV slike podrazumevaju da su Izraelci krivi što primenjuju neproporcionalnu silu, jer su retko bile praćene objašnjnjem da zemlja sa samo 6 miliona stanovnika, usred mora od preko 120 miliona Arapa, nema načina da sa njima ravnopravno vodi rat iscrpljivanja.

Ali to nije važno. Izgleda kao da svet, iz nekog razloga, veruje da Izrael, dok se brani, mora da osvoji nagradu koja se zove «najmoralnija osoba godine» - kao da je nemoralno odgovoriti na napade onih koji teže da ga unište. Da li onda zaista nema razlike između nasilja ubica koje ciljaju na nedužne, i nezaobilaznog nasilja zakonski izabranih vlasti? Da li su palikuća i vatrogasac zapravo moralni ekvivalenti? Da li je izraelski pristup – traženje mogućnosti minimiziranja civilnih žrtava, isto što i pristup terorista – težnja da se broj žrtava maksimizira?

Ova su pitanja postavljena, jer su podstaknuta izokretanjem istorije za koje ne postoji presedan: neverovatno je da su arapski teroristi uspeli da inspirišu više simpatija za sebe nego što je pripalo njihovim žrtvama. Jevreji, koji su prošli kroz genocid u Evropi, danas su optuženi da sprovode genocid na Zapadnoj obali i u Gazi. Rečnik optužbi Jevreje predstavlja kao naciste, a njihove arapske neprijatelje kao bespomoćne Jevreje. Najgori zločini antisemita u prošlosti – rasno i etničko čišćenje, pokušaj genocida, zločini protiv čovečnosti – sada se sve više pripisuju Jevrejima i jevrejskoj državi. Rodio se argument da, ako si protiv nacizma – moraš da budeš protivnik Izraela. Na taj je način izraelska samoodbrana postala agresijom. Tragična posledica toga je da je doba pomirenja postignutog između Izraela i sveta završeno. Re-

zultat je da većina svetskih medija koji prenose vesti, kao i elitnih svetskih zajednica, slede šablon delegitimizacije Izraela.

Amerikanci, koji su se vremenom navikli na otrovnji antisemitizam koji se rutinski pojavljuje u arapskoj štampi, sada mogu zapanjeno da konstatuju istu pojavu u sofisticiranoj evropskoj štampi. U engleskom «Guardian»-u je pisalo da «Izrael nema prava da postoji». «Observer» je izraelska naselja na Zapadnoj obali opisao kao «prkošenje civilizacije». «New Statesman» je objavio priču pod naslovom «Košer zavera», ilustrovanu crtežom koji predstavlja zlatnu Davidovu zvezdu koja probija englesku zastavu. Priča nagoveštava da cionističko-jevrejska zavera pokušava da navede britansku štampu da piše u prilog Izraelskoj stvari. U Francuskoj, nedeljnik »Le Nouvel Observateur« je objavio izuzetnu klevetu koja navodi da su izraelski vojnici silovali Palestinke, e da bi ih njihovi rođaci ubili radi spasa porodične časti. U Italiji, vatikanski «L'Osservatore Romano» je pisao o «izraelskoj agresiji koja se pretvorila u istrebljenje», dok je dnevnik «La Stampa» na prvoj strani doneo karikaturu tenka obeleženog jevrejskom zvezdom, koji cilja na dete-Isusa, koji viče: «Nećete valjda opet da me ubijete!».

Rezultat toga nije bilo samo verbalno, već i fizičko nasilje po celoj Evropi. Izveštaj koji je prošle godine izdao Komitet pravnika za ljudska prava, pod naslovom «Vatra i polomljeno staklo», opisuje napade na Jevreje, kao i na druge ljude za koje se mislilo da su Jevreji, u celoj Evropi. Napadači koji uzvikuju rasističke slogane bacaju kamenice na školsku decu, na vernike koji odlaže na versku službu, na rabine. Na jevrejske kuće, škole i sinagoge bacane su zapaljive bombe. Lomljeni su prozori, jevrejska groblja su oskrnavljena anti-jevrejskim sloganima. Tokom samo nekoliko nedelja u proleće prošle godine, u Francuskoj su napadnute sinagoge i jevrejske škole, a studenti i jevrejski domovi su nadnuti i na njih su bačene zapaljive bombe. Sinagoga u Marseju je izgorela do temelja. U Parizu su grupe ljudi sa kapuljačama napadale Jevreje. Prema policijskim izveštajima, u centru Pariza se događalo dvanaestak antijevrejskih incidenta dnevno, tokom prvih nekoliko meseci posle Uskrsa.

A NASILJE SE NASTAVLJA. U Ukrajini su skinhedsi napali radnike Jevreje, a takođe i direktora jevrejske škole. U Holandiji su demonstranti nosili kukaste krstove i slike Izraela i pevali «Sieg heil!» i «Jevreje u more!». U Solunu je spomenik Holokaustu oskrnavljen pro-palestinskim grafitima. U Slovačkoj su zapaljive bombe bačene na jevrejsko groblja. U Berlinu je bilo napada na Jevreje, a po sinagogama je sprejom ispisano «Šest miliona nije dovoljno».

Kultura mržnje prema Jevrejima u muslimanskom svetu prožima sve vrste javnih komunikacija – novine, video-kasete, verske službe, knjige, Internet, televiziju i radio. Intenzitet mržnje prema

Jevrejima je jednak ili prevazilazi tu istu pojavu u Nemačkoj, za vreme najžešćeg nacizma. Javna retorika kombinuje krvne klevete srednjovekovne hrišćanske Evrope sa nakaradnim nacističkim teorijama zavere koje predstavljaju eho čuvenog falsifikata «Protokola Šionskih mudraca» i izmišljotine da Jevreji teže dominaciji svetu. U celom islamskom svetu mogu da se nađu uvredljivi citati o Jevrejima kao sinovima majmuna i magaraca. Vodeće saudijske novine pričaju o Jevrejima koji koriste krv hrišćanske i muslimanske dece da bi pripremili svoje hamantašen pecivo za Purim, i macot, beskvazni hleb, za Pesah. U toj fundamentalističkoj verskoj kulturi, Amerika i Izrael se vide kao bratske satanske sile, «Veliki Satana» i «Mali Satana», kako ih je iranski verski vodja ajatolah Homeini obično nazivao.

Veza između te dve Satane se još jače naglašava od kada je počela palestinska intifada septembra 2000, i od napada 11. septembra. Da li ste već čuli priču o 4000 Jevreja koji su radili u Svetskom trgovinskom centru i koji su bili upozorenici da se ne pojave na poslu 11. septembra ujutru? Tu je priču proturio Hezbolah na Internetu, pod firmom jedne libanske TV stanice. Ta je urbana legenda sada puštala korene među muslimanima u celom svetu, što podseća na reči W.B. Jitsa: «Svoje smo srce hranili fantazijama. Od tогa je srce postalo surovo.»

Pripadnici islama u svemu vide otiske prstiju svojih neprijatelja – postoji izmišljotina da tajni i svemogući cionistički lobi isisava krv koja život znači iz Arapa i muslimana, i nateruje Vašington na rat protiv Iraka, dok sve vreme sprovodi svoje zločinčke planove za postizanje globalne kontrole. Iz Egipta je po celom arapskom svetu tokom Ramadana emitovana serija sa 41 nastavkom, pod nazivom «Konjanik bez konja». Tema serije je da su cionisti svet politike od praskozorja istorije, i da teže da kontrolišu Bliski istok – izmišljotina koja je, kao što je pokazao prof. Robert Vistrić sa Hebrejskog univerziteta, uvezena iz Nemačke iz doba 1930-ih.

Zapadnjacima koje ne obeležavaju sećanja na jevrejsku istoriju, teško je da razumeju do koje mere je pitanje preživljavanja Izraela značajno Jevrejima. Jevreji nisu u stanju da prečuju pregrejanu arapsku retoriku koja se trudi da opravda terorizam protiv nevinih civila time što postojanje Izraela prikazuje kao nelegitimno. Ta je retorika proizvod pažljive kalkulacije arapskih političkih lidera koji uviđaju značaj javnog mnjenja za isticanje Izraela kao žrtvenog jarca za ono što nisu uspeli da obezbede svom sopstvenom narodu, čime se njihovi režimi legitimisu.

Srećom, ne upuštaju se sve arapske vođe u takve cinične kalkulacije. Februara meseca sam učestvovao u značajnom sastanku koji je sazvao predsednik Nursultan Nazarbajev iz Kazahstana. Grupa, koja se sastala u gradu Almati, sastojala se od predsednika centralno-azijskih republika Kirgistan i Tadžikistana, ministara spoljnijih poslova Azer-

bejdžana i Afganistana i zamenika ministra inostranih poslova Turske. Sastanak je nazvan Konferencijom o redu i toleranciji. Dok smo razmenjivali mišljenja, shvatio sam da vrlo pažljivo slušam državnike koji su sa osećanjem govorili o svojoj podršci dijalogu između muslimana i Jevreja, u atmosferi verske toleracije i razumevanja, uz istovremeno odbacivanje otvorenih termina ekstremizma i terorizma. Ako se sabere broj muslimana u zemljama koje su bile predstavljene u Almatiju i ako se doda broj muslimana umerenim zemljama kao što je Indija, rezultat bude ogroman broj muslimana koji odbacuju ekstremizam arapskih rukovodstava među susedima Izraela.

Veze koje zaista povezuju

Amerika je značajan izuzetak iz novog antisemitizma. Kako je to uspelo?

Pa, pre svega, naše je društvo pluralističko, nastalo kao posledica Prosvetljenja, sa tradicijom odvojenosti crkve od države. Pošto nije postojala zvanična državna religija, Jevreji su mogli da postanu građani prvog reda, neopterećeni znakom nepripadanja «pravoj» crkvi. Kao zemљa imigranata, Amerika je prihvatile sve koji su dolazili. Jevreji su možda stigli kao večiti stranci, ali su tu našli dom, mesto na koje su svi došli kao stranci. Najzad, ovde nema vatrene opsese religijom. Ako ovde želite da mrzite ljudе, imate dovoljno razloga da to činite, ali religija sigurno nije pri vrhu topliste. U Americi je mnogo verovatnije da rasa, a ne religija, bude uzrok animoziteta.

Zatim, naravno, postoji činjenica da je Amerika meritokratija. Pošto lično postignuće Jevreji smatraju neuporedivo značajnijim od skoro svega ostalog, njihov uspeh ovde nije ni blizu bio toliko odbacivan kao što je to slučaj drugde. Umesto toga, Jevreji su postali uzor za ono što jedna etnička grupa može da postigne u uslovima slobode. Zbog toga su Jevreji ovde postali središnji element američkog društva, ne toliko manjina koja traži svoja prava, već deo zajednice koja ih prihvata. Što ne znači da ovde nema antijevrejskih osećanja. Jednostavno to znači da, kada se pojavi, antisemitizam je ređe pojava diktirana sa vrha društva, kao što je slučaj, recimo, u Evropi, kada potiče od vlade, poslodavaca ili drugih moćnih institucija. Kada se ovde pojavi, antisemitizam obično dolazi odozdo, od marginalnih elemenata društva.

Sličnosti

Amerika je mesto na kome se mnoge etničke grupe identifikuju sa zemljom iz koje su emigrirali. Ne govorimo slučajno o takvim zajednicama sa crticom, kao Italio-Amerikanci, Irski-Amerikanci, Meksički-Amerikanci. Uglavnom se zbog ove pojave identifikacije, zabrinutost jevrejske zajednice za dobrobit Izraela ne čini da izaziva imalo veću zategnutost zbog dvostrukе lojalnosti, nego što

izaziva, recimo, briga Grko-Amerikanaca za Grčku.

Svi se ovi faktori sakupljaju u vidljivu podršku koju Amerika pruža Izraelu. Najzad, Hari Truman je bio prvi koji je priznao državu Izrael. Amerikanci se sa lakoćom identifikuju sa zemljom i narodom koji se izbavio od ugnjetavanja jer, najzad, i to je deo američke priče. Amerika se identifikovala sa državom koja je i sama nastavak judeo-hrišćanske tradicije, u smislu priznavanja vere. Vrlo je važno da se Amerika identifikovala sa zemljom u kojoj vlada živa demokratija. I, najvažnije od svega, Amerika se identifikovala sa zemljom koja je, kao i Amerika, zemљa imigranata, zasnovana na idealima, izgrađena od strane imigranata koji su teško radili i bili uvereni u svoje ciljeve i sposobnosti.

U najnovije vreme, naravno, Amerikanci su morali da se uhvate u koštač sa posledicama terorizma na civilno društvo nacije. Posledica toga je da smo, delimično, počeli bolje da razumevamo izraelsku dilemu kod obračuna sa terorizmom, ukorenjenim u verskom fanatizmu, ni malo različitim od onog što sprovode sledbenici Osame bin Ladena. Ali to je tek najnovije poglavljje. Ono što bolje objašnjava zbog čega je Amerika izbegla formiranje otrovnog stava novog antisemitizma su tradicije koje ove dve suštinske demokratije dele, a manje teroristi koje ugrožavaju vrednosti obeju ovih nacija koje one smatraju najdragocenijim.

Nažalost, takva tolerancija ne postoji u svetskoj organizaciji koja je osnovana da jača univerzalne vrednosti i ljudske ideale – u Ujedinjenim Nacijama. Tragično je da je porast međunarodnog neprijateljstva prema Izraelu svoj najočigledniji izraz našao u delatnostima UN. Ta se organizacija, nažalost, veoma udaljila od legitimizacije i legalizacije postojanja Izraela i prava jevrejskog naroda da ima sopstvenu državu na sopstvenoj teritoriji, kroz rezoluciju iz 1947. godine koja predlaže i odobrava rešenje sa dve odvojene države.

Tokom vremena je UN usvojio anti-izraelski stav koji gotovo refleksno primenjuje anti-izraelska većina članstva. Današnje UN su redovni forum za zlobne napade na Izrael, i oslanjaju se na sumnjive i mrziteljske imitacije rezona i legitimnosti, pa su tako postale organizacija za očuvanje, ne za ublažavanje, sukoba na Bliskom istoku.

Neke akcije koje su UN preduzele jednostavno nisu za poverovati. Na Svetskoj konferenciji protiv rasizma, održanoj u Durbanu, Južna Afrika, Izrael – jedina demokratija na Bliskom istoku koja zastupa ljudska prava, vladavinu zakona i učešće Arapa u demokratskoj vlasti – je bio napadnut od strane arapskih zemalja i zemalja Trećeg sveta, i optužen za genocid, etničko čišćenje i apartheid.

Četvrta ženevska konvencija originalno je sačinjena kao odgovor na zločine nacističkog režima, u cilju zaštite ljudi kao što su diplomate i posetioci koji su se našli unutar vojne okupacije. Prošle godine su se sastali članovi UN i, po prvi put posle

52 godine od ko je ova Konvencija usvojena, osudili jednu zemlju – Izrael – za navodne prekršaje. Ne Kambodžu, ne Ruandu, za koje postoje dobro dokumentovani dokazi genocida. Ne Zimbabve, sa njihovom rasističkom ekonomskom politikom. Ne balkanske države sa njihovim etničkim čišćenjima. Čak ni Kina sa njihovim mračnim delovanjem na Tibetu. Samo je Izrael izdvojen. Slično, Komisija za ljudska prava UN, kojom povremeno predsedavaju tako prosvetene zemlje kao što je Libija, sledila je isti uzorak i posvetila mnogo svog vremena, energije i napora napadima na Izrael. Ta je Komisija otisla toliko daleko da je, 15. aprila prošle godine, da je potvrdila legitimnost samoubilačkih napada na Izraelce, ili, neutralnim UN-govorom, «sva raspoloživa sredstva, uključujući i oružanu borbu».

Cionizam se u arapskom svetu prikazuje ne kao odgovor Jevreja na istoriju antisemitizma, u svetu u kome je ta pojava kulminirala Holokaustom, već kao hiper-agresivna varijanta kolonijalizma.

Međutim, pošto se taj novi antisemitizam tako jasno manifestuje kao političko odbacivanje jevrejske države, vredi na trenutak pogledati njegovu istoriju.

Činjenice

Većina Jevreja je stigla u Izrael krajem XIX i početkom XX veka, ne kao porobljivači iz Evrope koje podupire vojska i novac, već kao jadnici koji traže pribegište od neprekidnih progona. Oni nisu bili bogati. Bili su mladi, siromašni i očajni. Druga činjenica dokazuje da je pogrešno mišljenje da su jevrejski naseljenici ugrožavali tradicionalni položaj Arapa u Palestini: Kada su Jevreji došli, Palestina je bila slabo naseljena, slabo obrađivana i sasvim zapuštena zemlja peščanih pustinja i malaričnih močvara. Mark Tven, u svom putopisu «Naivčine u inostranstvu», tu je zemlju opisao kao «napuštenu, čije je tlo dovoljno bogato, ali potpuno prepusteno korovu – tiho, tužno prostranstvo... Celim putem nismo videli nijednog živog čoveka. Teško da je bilo ijednog drveta ili grma bilo gde. Čak su i masline i kaktusi, ti verni prijatelji bezvrednog zemljista, gotovo sasvim napustili ovu zemlju».

Čak su i oni kojima cionizam nije simpatičan bili uverenja da su jevrejski useljenici poboljšali uslove pod kojima su palestinski Arapi živeli. Reči Šarifa Huseina, čuvara islamskih svetih mesta u Arabiji, 1918. godine: «Jedna od stvari koje u poslednje vreme izaziva najviše čuđenja jeste da je Palestinac napuštao svoju zemlju i da je lutao morima u svim pravcima. Njegovo rodno tlo nije moglo da ga zadrži, mada su mu preci tu živeli 1000 godina. Istovremeno, videli smo Jevreje koji iz stranih zemalja u rekama idu ka Palestini... Oni su znali da je ta zemlja namenjena njenim prvo bitnim sinovima. Povratak tih izgnanika u njihovu domovinu će se materijalno i duhovno dokazati

kao pokusna škola za njihovu braću.» Husein je tada shvatio ono što mnogi još i danas odbijaju da shvate: Obnavljanje Palestine i rast njenog stanovništva dogodilo se tek kada su se Jevreji vratili u značajnom broju. Kao što je istakao Winston Čerčil, tada britanski sekretar za kolonije: «Zemlja nije uzimana od Arapa. Arapi su zemlju prodavali Jevrejima samo ako su to želeli.»

Postojala je nada da će Arapi prihvati Izraelce kao svoje susede i da će ih, na kraju, priznati kao takve. Ta je nada mrtvorodena. Čak ni rat, taj sumorni vrhovni sudija u međunarodnim odnosima, nije doneo nikakvu razliku. Arapi su se od samog početka protivili prisustvu Jevreja u regionu. Oni su svoj napad na Izrael proširili na samu ideju postojanja Izraela. Cionizam, jevrejsko polaganje prava na sopstvenu zemlju, proglašen je rasizmom, pošto su Arapi kazali da ih on lišava njihove zemlje. Zamenili su Palestinca-beskućnika za Jevrejina-beskućnika. Pošto su Arapi učinili Palestine beskućnicima time što su odbili podelu iz 1948., i pošto su mnoge Palestine, koji su pobegli od rata, zadržali kao beskućnike u Libanu, Siriji i Jordanu time što su odbili da ih presele u svoje zemlje, sada za to krive Jevreje. Neprekidno ponavaljavaju optužbu da su Jevreji isterali Arape iz Palestine. Međutim, eminentni arabista Bernard Luis je napisao: «velika većina, kao što je slučaj i sa bezbrojnim milionima izbeglica na drugim mestima, napustila je svoje kuće u konfuziji i panici od invazije i rata – još jedan nesrećni deo ogromnog pomeranja stanovništva koji se dogodio posle Drugog svetskog rata.»

Čak i strana štampa, koja je bila u redovnim kontaktima sa svim stranama u sukobu 1948. godine, uopšte nije nagovestila da bekstvo Palestinaca nije bilo dobrovoljno. Čak ni arapski portparol, kao što je bio predstavnik Palestinaca u UN, Džamal Huseini, ili generalni sekretar Arapske lige, nije tokom rata 1948. krivio Jevreje za bekstvo Arapa i Palestinaca. U stvari, oni koji su pobegli bili su na taj čin podsticani od strane drugih Arapa. Kao što je rekao tadašnji premijer Iraka, Nuri Said: «Arapi bi trebalo da svoje žene i decu odvedu u sigurna područja dok se borbe ne završe». Jedan Arapin koji je tada pobegao, sažeо je svoje razmišljanje za jordanske novine Al-Difaa: «Arapske vlade su nam kazale 'izađite da bismo mi mogli da uđemo'. Pa smo mi izašli, ali oni nisu ušli.» Činilo se nemogućim, ali je ipak dozvoljeno da loša situacija postane još gora. Arapi i Palestine, izmešteni tokom rata 1948. godine smešteni su u logore kojima je administrirala Agencija za pomoć i rad Ujedinjenih nacija, jedina agencija takve vrste koja je formirana od vremena masovnih izmeštanja tokom Drugog svetskog rata. Do podele Indije je došlo u isto vreme kada se dogodjao konflikt u Palestini, pa su korenii miliona Hindusa i muslimana pokidani, ali za njih praktično ništa nije bilo učinjeno. Ništa se nije dogodilo kao odgovor na kinesku okupaciju Tibeta u kome je

drevna verska, društvena i politička kultura praktično uništena.

Pa ipak, 55 godina od njihovog osnivanja, arapski izbeglički logori i dalje postoje. Sa izuzetkom Jordana, arapske vlade zemalja u kojima se ovi logori nalaze odbile su da daju državljanstvo ovim izbeglicama, i protive se njihovom naseljavanju. U Libanu, 400.000 Palestinaca bez državljanstva nemaju dozvolu da pohađaju državne škole, da imaju svoje posede, čak ni da poboljšaju uslove pod kojima žive. Tri generacije kasnije, oni su i dalje politički pioni arapskih zemalja, koji se i dalje nadaju promeni rezultata događaja iz 1948. «Povratak izbeglica», kao što je više godina kasnije izgovorio predsednik Egipta Gamal Abdel Naser, «značiće kraj Izraela.»

Ujedinjene nacije su, upravljanjem ovim logorima, i inače komplikovani problem učinile beskrajno komplikovanijim. Na koji način? Zvaničnici Ujedinjenih nacija definišu izbeglice na Bliskom istoku tako da njihov broj uključuje i potomke osoba koje su 1948. bile izbeglice. U drugim se delovima sveta potomci izbeglica ne smatraju izbeglicama. Rezultat ovakvog jedinstvenog tretmana bio je da se broj arapskih izbeglica povećao sa oko 700.000 na preko 4 miliona, i to tako što su u njega uključena i deca, unuci, pa čak i prounuci izbeglica. Kao što je raniji premijer Sirije, Kaled al Azam, pisao u svojim memoarima: «Mi smo oni koji su zahtevali povratak izbeglica, a mi smo bili ti koji smo ih naterali da odu. Mi smo im doneli tu nesreću. (Mi) smo ih iskorisćivali da čine zločine ubistva i bacanja bombi. Sve to u službi političkih ciljeva.» I tako se to nastavlja sve do današnjih dana. U vreme osnivanja države Izrael, 900.000 jevrejskih izbeglica izbačeno je iz susednih arapskih država u jednom koordiniranom potezu. Te su izbeglice apsorbovane u novom Izraelu. Pa ipak, svet je bio, i još uvek je, ravnodušan prema problemu izbeglica iz arapskih zemalja.

Izdvojiti Izrael zahtevom da mora da prihvati izbegličku populaciju jeste primenjivati drukčiji standard prema jevrejskoj državi. Ili bi «dvostruki standard» bio bolji izraz. Možda takav obrt ne treba da iznenađuje, dok neprijatelji na tako ciničan način manipulišu istorijom, dok iskriviljavanja i direktnе neistine karakterisu noviju istoriju odnosa Izraela i Palestinaca. Praktično postoji bezbroj primera među kojima može da se bira, ali je prošlogodišnji «masakr» koji su izraelske snage počinile u palestinskom izbegličkom logoru u Dženinu posebno ilustrativ.

Palestinski bombaš-samoubica je, uoči Pesaha, ubio 29 ljudi i ranio 140 u izraelskom gradu Nataniji. To je bio šesti bombaški napad te nedelje. Izrael je odgovorio tako što je poslao svoje snage na Zapadnu obalu, uključujući i izbeglički logor u Dženinu, glavno prebivalište proizvođača bombi. Usledila je desetodnevna bitka. Palestinci, uz podršku predstavnika UN, izjavili su da su Izraelci masakrirali stotine nevinih osoba, da su obavili

masovna smaknuća, da su zamrzli leševe i uklonili ih. Saeb Erekat, palestinski portparol, ponovio je da su mnoge stotine ljudi ubijene. Mediji su tu verziju prihvatali. Međutim, kasniji izveštaji, pa čak i palestinska svedočenja i nedavno sakupljeni pisani materijali, uspostavili su činjenicu da su Fatah, Hamas i Islamski džihad, koristili žene i decu kao štit tokom borbi. Izveštaji su definitivno pokazali da nije bilo nikakvog masakra palestinskih civila, i dokumentovali da su se Izraelci veoma uzdržavali tokom borbi, kako bi umanjili civilne žrtve, i da su zbog toga trpeli preveliki broj žrtava na svojoj strani.

Uopšte ne iznenađuje da iskriviljavanja i neistine karakterisu delovanje Palestinaca u odnosu na Izrael. Kritični trenutak u tim odnosima bio je sporazum iz Oslo, 1993. Tamo je princip pregovora bio teritorije za mir. Izrael je dobio nula mira na svoju ponudu teritorija. Najdarežljiviju ponudu teritorija za mir Izrael je učinio pre tri godine u Kemp Dejvidu. Tadašnji premijer Ehud Barak je Jaseru Arafatu ponudio 97 procenata Zapadne obale i Gaze, uključujući i arapska naselja u Istočnom Jerusalimu i Brdo Hrama. Arafat ne samo da je odbio ponudu iz Kemp Dejvida, već ju je iskoristio kao provokaciju za lansiranje kampanje nasilja i terorizma koja traje i danas. Treba proučiti ideju teritorije za mir. Ako se gleda tako da Izrael mora da preda više teritorija sve dok se ne postigne mir i arapsko neprijateljstvo ne prestane, nepažljivim posmatračima može da ostane utisak da je manjak mira sigurno posledica propusta Izraela da preda dovoljno teritorija. Ništa nije dalje od istine nego takva tvrdnja. Od kako je druga intifada počela pre tri godine, bilo je na hiljade terorističkih napada. Jedini način na koji je Izrael mogao da smanji broj napadača bombaš-samoubica bila je eliminacija njihovih jazbina kroz kontrolu Zapadne obale i zatvaranjem oblasti Gaze.

Suština priče, međutim, ne leži u izraelskoj okupaciji Zapadne obale. Ako je termin «okupacija» uopšte imao ovde ikakvog značaja, on se izgubio pre tri godine kada je Arafat odbio Barakov predlog u vezi palestinske države. Suština je palestinsko odbijanje da Izraelu priznaju pravo da postoji kao jevrejska država. Borba Izraela nije borba Jevrejina protiv muslimana. To je borba protiv mržnje prema Jevrejima i protiv njihove veze sa zemljom Izrael. Kako inače može da se razume palestinsko odbijanje da prihvate Jerusalim kao sveti grad Jevreja, i Zapadni Zid kao Drugi Hram, osim kao odbacivanje samog prisustva Jevreja na tom mestu? «U Jerusalimu nije bilo nikakvog hrama» rekao je Arafat u Kemp Dejvidu. «Tamo je bio samo obelisk.» Dovođenje u pitanje same srži jevrejske vere teško da može da se protumači kao spremnost da se konflikt razreši.

Stvar je potpuno suprotne prirode: spiralni porast palestinskog nasilja svedoči o jednosmernoj odlučnosti da se sukob nastavi. Uvid Amosa Oza,

liberalnog izraelskog pisca, ovde sasvim važi. On kaže da ga progoni zapažanje da su u Evropi pre Holokausta postojali grafiti «Jevreje u Palestinu», a da su oni sada izmenjeni u «Jevreji napolje iz Palestine». Poruka Jevrejima, kaže Oz, jednostavna je: «Nemojte biti ovde i nemojte biti tamo. To znači - Nemojte biti.»

Preveo Brane Popović

Mortimer Zuckerman je predsednik i glavni urednik U.S. News & World Report i izdavač New York Daily News-a.

Aleksandar Stojanović

O grafitima mržnje Sukob na Bliskom istoku preliva se globalno

Poslednji sukobi na Bliskom istoku izazvali su prelivanje konflikta na globalnom nivou, i otud i grafiti mržnje na prostorijama organizacije "Haver" u Beogradu u noći između 6. i 7. novembra, kaže za N1 Aleksandar Stojanović iz te organizacije.

U noći između 6. i 7. novembra ispred prostorija organizacije "Haver" nepoznati počinioци ispisali su grafit mržnje – „Haver, marš iz Srbije“. Pored ovog graftita, iscrtani su i drugi grafiti crvenom i zelenom bojom. Jedan od njih glasi „Izrael ubija decu“. Uz grafile, okačene su fotografije palestinske dece i palestinskih izbeglica.

„Sve je prijavljeno policiji, 7. novembra je urađena istraga, sačinjen je zapisnik i sada čekamo reakciju nadležnog tužilaštva“, rekao je Stojanović u emisiji Dan uživo.

Govoreći o uzrocima, Stojanović kaže da je „kontekst malo širi“.

„Mi danas prisustvujemo, od početka konflikta na Bliskom istoku, jednoj novoj paradigmanti antisemitizma. Praktično tokom celog ovog veka najveći generator antisemitizma je bila ekstremna desnica. Antisemitizam se javljaо u tom nekom konspirološkom kontekstu teorije zavere, pa čak je bilo vezano za kovid, za Donalda Trampa... Sada imamo antisemitizam levičarskog tipa, gde mladi ljudi, zavedeni informacijama o situaciji u Izraelu i Palestini, uzimaju stvar u svoje ruke, nesvesni da time što ne kritikuju državu Izrael, već targetiraju pripadnike jevrejske zajednice širom sveta, stupaju u najopasniji vid antisemitizma, koji nismo imali od prve polovine 20. veka“, ocenio je gost N1.

Prema njegovim rečima, u pitanju je globalni koncept prelivanja konflikta sa Bliskog istoka.

„On je u Srbiji još u blažoj formi, videli smo da u Francuskoj, pošto su тамо brojni građani arapskog porekla, na kućama jevrejskih porodica se iscrtavaju znakovi, kao i da su jevrejski studenti izloženi pritisku da javno odbace politiku Izraela. Ali, i pripadnici islamskih zajednica izlažu se istoj vrsti diskriminacije, i to je to prelivanje sukoba sa Bliskog istoka, što je veoma opasno za svako društvo“, naglasio je.

A, dodaje, konflikt na Bliskom istoku potrajaće duže vreme.

Što se tiče napada na 'Haver', mi smo imali u dva događaja koja smo organizovali. Prvi je bila šetnja podrške izraelskim žrtvama i porodicama otetih, neposredno nakon napada Hamasa, a pre nego što je počela izraelska vojna intervencija. Drugi je bio performans izraelskih umetnika koji žive u Beogradu i koji je bio naslovlen 'Vratite taoce kućama'. Ni u jednom, ni u drugom, nije bilo provokacija prema palestinskim žrtvama“, naveo je Stojanović.

„Haver“ je, kaže, miroljubiva organizacija koja jednakost poštova i jevrejske i palestinske žrtve.

„Ali, na žalost, naš rad nije ispravno shvaćen“, kaže.

Na pitanje da li se plaše za svoju bezbednost, Stojanović navodi da je ovo „prvi put da za 11 godina imamo ovu vrstu situacije“.

„Ranije se dešavalo da na nekim edukacijama imamo ekstremna ponašanja pojedinaca, koji napuste salu nakon što razviju transparent ili vredaju... „Haver“ je mala organizacija, sa troječetvoro zaposlenih, a svi zaposleni i najuže rukovodstvo su žene, one su te koje su u kancelariji, koje su napadnute“, ispričao je Stojanović.

Tagovi

[Aleksandar Stojanović](#)
[grafiti](#)
[mržnje](#)
[haver](#)
[jevrejska zajednica](#)

N1 9. novembar 2023.

Čandrima Pal

Sajmon Sibag Montefjore: Verodostojnost je najvažnija

Istoričari retko zalaze u sferu popularne kulture, radije se bave pedagoškim diskursima nego razvijanjem različitih projekata za televiziju. Ali Sajmon Sibag Montefjore, jedan od najčitanijih istoričara i književnika današnjice, ističe da se sa lakoćom bavi i jednim i drugim.

Montefjoreova dela osvojila su mnoge nagrade, prevedena su na preko 40 jezika i često se nalaze na prvim mestima top-lista publicistike. Aktivno je uključen u razvoj i produkciju adaptacija svojih knjiga kao što su „Jerusalim“ – projekt koji se svojom grandioznošću može uporediti sa „Igram prestola“ – „Katarina Velika i Potemkin“, za koju se zainteresovala Andelina Džoli. Britanski pisac se u prošlosti bavio mnogim zanimanjima – radio je kao bankar, spoljnopolitički novinar i ratni dopisnik tokom raspada Sovjetskog Saveza. Na Književnom sastanku u Kolkati u januaru 2019. godine Montefjore je govorio kako su dostupnost i verodostojnost ključni za njegov rad.

Kako je iskustvo koje ste stekli kao ratni dopisnik uticalo na Vaš rad kao istoričara?

Mnogo mi je pomoglo. Bio je to odličan način da sve vidim i doživim na licu mesta. Vojske se kreću, a carstva se raspadaju. Sa svojevrsnim slomom vlasti pojavljuje se i špijunaža. O tome sam pisao celog svog života, zar ne? Zato je to bilo izuzetno vredno i važno. Obišao sam divne zemlje i upoznao divne ljude. Video sam i mnogo tragičnih stvari, ali čudno je to što je to bio veoma srećan period u mom životu. U to vreme još nisam bio oženjen, bio sam sâm, a kada putujete sami, onda možete da prodrete dublje u svetove, a to je uistinu fenomenalno. To morate da uradite. Bilo je zaista interesantno.

Da li Vam je, dok ste istraživali materijal koji Vam je bio dostupan, to iskustvo pomoglo da se izborite sa izazovima pisanja i pri usavršavanju spisateljskog zanata?

Količina materijala nikada nije problem, jer kada ste dopisnik, imate vrlo malo materijala na raspolaganju. U pitanju je nešto sasvim drugo. Dopisnici često nisu sposobni da se izbore sa mnogo toga odjednom. Ali zahvaljujući tome, pisanje postaje urednije, sadrži više opisa, a pretpostavljam da samim tim i brže napreduje. Dobra strana svega ovoga je što tačno znate šta čini dobru priču. I kako da do nje dođete. A morate da odradite i detektivski posao kako biste došli do te priče. Mnoge moje knjige, poput one o Katarini ili obe knjige o Staljinu, iziskivale su brojna istraživanja i mnogo detektivskog posla.

Bilo je dosta interesovanja za Sovjetski Savez i Ruse i mnogo je knjiga o tome napisano. Da li mislite da bi se nešto slično moglo dogoditi i sa Kinom? Da li bi, gledano na osnovu zainteresovanosti ljudi, Kina ikada mogla biti nova Rusija?

Da, ali za nešto takvo morate da imate pristup arhivskom materijalu, a siguran sam da Kina ima ogroman arhivski materijal. Jung Čang, autorka knjige „Mao: Nepoznata priča“, očigledno je imala nekoga ko radi u arhivu, koji joj je prosledio neki materijal, međutim, niko zapravo nije ni radio na njihovoj arhivskoj građi jer, za razliku od Rusa, kod njih još uvek ne postoji slobodan pristup arhivama. A možda neće ni biti još dugo vremena. Ali, s druge strane, naravno da bih voleo da se time bavim. Kina je fascinantna. Voleo bih da postoji slobodan pristup njihovim arhivima.

Na jednoj od svojih sesija govorili ste o dostupnosti i kako je ona ključna za pisanje istoriografskih knjiga i obavljanje istraživanja. Naročito kada su u pitanju vredni izvori poput pisama i prepiski. Kada se bavite nekom temom, sigurno imate očekivanja i neku dozu objektivnosti. Koliko Vam je teško da to održite kada pred sobom imate nečije lično pismo? Očekivalo bi se da imate odgovarajuću tačku gledišta, zar ne?

Ako je u pitanju porodica, morate biti malo oprezni. Ali, zapravo, nisam se baš suzdržavao u pisanju, čak ni kada sam pisao o Staljinu. Bio sam prilično iskren. Čak sam upadao u nevolje zbog toga. Morate pokušati i rizikovati sve kako biste dobili ono što vam je potrebno, a zatim morate da rizikujete i tako što ćete napisati ono što mislite. To je jedini pravi način. I morate da budete strastveni prema temi. Morate zaista da uronite u nju i budete spremni na sve kako biste dobili neophodne informacije.

Knjiga „Jerusalim“ i još nekoliko Vaših dela se ekranizuju ili adaptiraju za potrebe digitalnih platformi. Mislite li da su digitalne platforme ponovo pokrenule interesovanje za istoriju?

Da, to je odlično za promovisanje istorije. Međutim, mnogi od ovih istorijskih filmova su baš loši, neki su čak i užasni, i naravno nisu verodostojni. Nećete naučiti tačne istorijske podatke iz TV serija, ali da, mislim da je sjajno što one postoje. To je jedan od načina da se nove priče ispričaju novim ljudima, i to je baš uzbudljivo. Ali verodostojnost je najbitnija. Treba zapamtiti da se istorija bavi traženjem istine. Ili nekom definicijom istine. Nečim što je blizu istine. Na to treba obratiti pažnju kada se prave dokumentarci. Pisci pokušavaju da ispričaju bolju priču. Drame pokušavaju da dočaraju potpuno drugačiju stvarnost.

Verujete da moramo razumeti privatni deo nečijeg života kako bismo razumeli samu ličnost. Vaša knjiga „Pisma koja su promenila svet“ nam daje uvid i u ono što je privatno i u ono što je javno. A ljubavna pisma, na primer, intimna su, lična prepiska.

Ta knjiga je zapravo napisana da bi ljudima bile ispričane one priče koje treba da budu znane, o osobama koje bi trebalo da su nam poznate. Tu ima ponešto što je vezano za svaki od velikih ratova, za Francusku, Ameriku i Južnu Ameriku. A i ponešto za Indiju.

Postoji velika raznolikost u ovoj knjizi. Tu su sjajna pisma koja su napisali državnici poput Babura. A ima i zabavnih ljubavnih pisama koja su napisali Napoleon ili Nelson, ali ima i pisama o politici, moći i sličnim temama. Tu su i pisma sa početka Prvog svetskog rata koja su napisali Ruzvelt i Čerčil. Odabrao sam pisma za koja sam smatrao da su ili bitna ili zabavna ili otkrivaju nešto o ljudskoj svesti. Uzmimo na primer Mikelandđela, čije pismo je fascinantno i zabavno, ali i neverovatno, i govori o najvećem umetničkom delu. Volim Balzaka, pa sam ubacio i njegovo pismo, jer je on bio veoma neobična osoba. A Frida Kalo je bila žena koja je odgovrna za koncept žene kao umetnice. Sva ova pisma su zapravo na neki način promenila svet.

Neka od ovih pisama nisu bila namenjena svetlosti dana, ali sada to više nije tako. Dakle, kada kažete da su ova pisma imala za cilj da promene svet, pokušavate da predočite da je odnos između osobe koja je napisala pismo i osobe kojoj je pismo bilo namenjeno promenio svet.

Ili je njihova umetnost promenila svet. Suština je u tome da svi treba da znaju ko su bile ove osobe, a ja sam sav materijal veoma pažljivo isčitavao kako bih mogao da kažem ko su oni bili i zašto su važni. A pisma su stvarno zabavna, i ponekad sam ih sortirao po stepenu šaljivosti...

Pisma sam odabrao zajedno sa svojim čerkama. One su me inače i nagovorile da se bavim pismima i govorima slavnih osoba (*Govori koji su promenili svet*), pitale su me: „Gde su ta pisma?“ Tako da sam zajedno sa sedamnaestogodišnjom čerkom Lili otisao u svoju biblioteku, i tamo smo odabrali mnogo pisama. Fotografisala ih je i bilo je zaista zabavno raditi to s njom. Tako sam izvršio selekciju.

Cesto postoje zabavni načini da se ozbiljne stvari urade. Uzmimo, na primer, pismo Marka Antonija Avgusta o Kleopatri. To je uistinu zabavno pismo i govori o budućnosti celog zapadnog sveta. Prepostavljam da to savršeno ilustruje koncept ove moje knjige.

Istorija se uvek učila da bismo dobili odgovore na tri pitanja: ko, šta i kada. Vaše knjige istražuju zašto se nešto dogodilo. Mislite li da je krajnje vreme da promenimo način učenja istorije u školama?

Svakako. Učenje istorije postaje veoma dosadno. Trebalо bi istoriju proučavati analitički, čak i u srednjoј školi. Trenutni način proučavanja istorije uništava originalnost i inteligenciju učenika.

Istoriju treba preispitati i ponovo napisati. Istorija je veoma moderna. I često se mora dovesti u pitanje konvencionalna mudrost. Na primer, indijski kolumnista *Njujork tajmsa* je nedavno napisao da su Bregzit i podela Indije na neki način slični. A to je veoma površan pristup istoriji jednog školarca sa apsolutno plitkim i uskim pogledom na svet. On je, kao indijski autor, zainteresovan samo za kritiku engleske vladajuće klase, a ne shvata da su sve zemlje bile nekompetentno vođene. Sva carstva su pravila ogromne greške u trenutku njihovog raspada.

*Izvor: scroll.in
Prevod: Kristjan Vekonj
20.09.2023.*

Čandrima Pal je kolumnistkinja i saradnica mnogih indijskih medija: Mirror, scroll.in, DNA, The Quint, arre.co.in.

V. M. Danas

Porodica je opstala jer se prilagodavala

*Istoričar Sajmon Sibag Montefjore
Za Danas*

Jedan od najuticajnijih svetskih istoričara Sajmon Sibag Montefjore predstavio svoju knjigu „Svet – porodična istorija“, koju su preveli Nenad Dropulić, Tatjana Bižić i Nikola Pajvančić, a objavila je *Laguna*. Odličan prevod, plod timskog rada kojim je rukovodio Nenad Dropulić, jedan je od prvih u svetu.

Reč je o jedinstvenom svetskom poduhvatu, gde autor na 1.300 strana čitaocu vodi kroz istoriju čovečanstva, pričajući priču o porodicama od praistorije do danas. Još jedna zanimljivost ovog poduhvata jeste činjenica da ova istorija nije „evrocentrična“, već se podjednako usredsređuje na ostale delove sveta: Aziju, Afriku, Latinsku Ameriku. Zbog velikog interesovanja medija nije bilo moguće „izboksovati“ pojedinačni intervju, ali Sajmon Sibag Montefjore je strpljivo odgovarao na pitanja novinara na konferenciji za medije koja je održana prošle subote na 66. Sajmu knjiga.

Za nastanak ovog dela kriva je pandemija korona virusa odnosno zatvaranje cele planete, kazao je Sibag Montefjore, koji se dosetio čuvene rečenice Bendžamina Dizraelija: „Kad god mi se čita neka knjiga o nečemu, a nema je, sednem i napišem je sam.“

Montefjore priznaje da je pročitao mnoge istorije sveta, u njima su zabeleženi događaji, tehnološki napredak, ali priče o ljudima nedostaju. On je htio je da ostvari prožimanje opsega svetske istorije i života ljudi, priča poznatih i potpuno nepoznatih ljudi koji su tu istoriju živeli.

– Porodica prožima celu istoriju čovečanstva, u mnogim knjigama nedostaju male priče iz svakodnevnog života, nema mnogo priča o tome kako su ljudi zapravo živeli, kako su dolazili do hrane. Nije se mnogo pisalo, recimo, o ulozi žena u istoriji, a one su izuzetno važne. Porodica je u svim epohama deo društva kroz koju se prelama ekonomski, verski i društveni život. Pričaju nam se porodične priče i kroz porodicu nam se usađuju vaspitanje i moralne vrednosti koje će nas pratiti kroz život. Važno je reći da nema „čistih“ porodica, „čistih“ društava, cela ljudska istorija satkana je od pokreta, seoba, migracije – kazao je Montefjore.

Zanimljivo je da je inače suzdržani britanski nedeljnik „Spektejtör“ za ovu knjigu napisao da se u njoj susreću „Igra prestola i Naslednici“. Iako je ova rečenica dobar tizer za knjigu, ona je i istinita. Knjiga se čita s pažnjom i nailazi se na mnoštvo nepoznatih i važnih podataka.

Zanimalo nas je da saznamo koliko se porodica po mišljenju autora u naše vreme promenila u odnosu na tradicionalnu kakvu poznajemo (mama, tata, brat i pas), budući da su sve prisutnije istopolne porodice, da je sve više porodica s jednim roditeljem, da deca pre navršenog punoletstva, ukoliko to žele, mogu da odluče kog pola i roda žele da budu.

– Porodica je i opstala zato što je uspela da se prilagodi promenama i kroz nju se oslikava samo društvo. Danas se na Zapadu porodice stalno menjaju. Imate porodice gde su roditelji dvojica muškaraca ili dve žene, pa se i sam koncept porodice neprestano menja. Lično mislim da će se kroz porodicu generalno odraziti sve te promene, biće fluidna, a s druge strane, čini se da nam je porodica sve manje važna. Ipak, kako svet postaje sve neizvesnije mesto za život, u ekonomskom, političkom i svakom drugom smislu, vraćamo se porodici kao jedinom sigurnom utočištu. Mislim da na Zapadu toga moramo biti svesni, što se u ostalim delovima sveta već dogodilo – odgovorio je Sajmon Sibag Montefjore na pitanje *Danasa*.

Nismo mogli a da ga ne pitamo, budući da je aktivni učesnik intelektualnog života u Velikoj Britaniji, koliko je akademска sloboda izražavanja na britanskim univerzitetima ugrožena budući da je „kultura otkazivanja“ sve prisutnija, da se ugledni stručnjaci, intelektualci i pisci poput DŽ. K. Roling otkazuju samo zato što prema mišljenju pojedinih glasnijih i sve uticajnijih aktivističkih grupa ne zauzimaju „politički korektne“ stavove.

– Tačno je da je ideja univerziteta kao mesta slobodnog govora i slobodne razmene misli u velikoj krizi u Americi, Britaniji, Nemačkoj, Francuskoj i ostaku Zapadne Evrope, ne znam kako je u Srbiji. Na Zapadu su se sukobile liberalna tolerantna tradicija i ona netolerantna tradicija. Zakopavanje u sopstvene rovove nikome nije od pomoći. Mislim da građansko društvo može i mora oko toga da se dogovori. To naravno nije lako, a time moraju da se ozbiljno pozabave američko, britansko i sva ostala društva, kazao je Sajmon Sibag Montefjore.

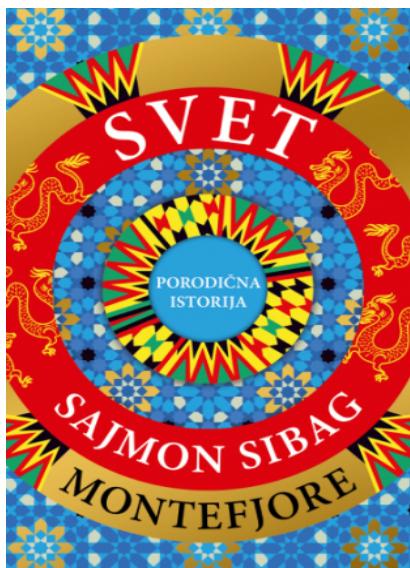
O knjizi

Delo „Svet“ je priča o ljudskom rodu od praistorije do danas ispričana kroz istoriju porodice. Polazi se od otiska stopala porodice koja je koračala obalom pre 950.000 godina, a odatle nas Montefjore dalje vodi na uzbudljivo epsko putovanje kroz porodice koje su oblikovale naš svet: Cezari, Medičiji i Zului, osmanska i moguljska loza, Bonaparte, Habzburzi i Inke, Rokfeleri i Krupovi, porodice Čerčila, Kenedija, Kastru, Nehrua, Pahlavija i Kenijate, Saudijci, Kimovi i Asadi. Bogat spisak likova stvara živo srce istorije. Neki su bili čuvene, ili zloglasne vođe, od Aleksandra Velikog, Atilе, Manse Muse, Ivana Groznog i Džingis-kana do Hitlera, Margaret Tačer, Obame i Putina. Drugi su bili stvaraoci, od Sokrata, Mikelandžela i Šekspira

do Njutna, Mocarta, Balzaka, Frojda i Bouvija. Neki su manje poznati: Hungvu, prosjak i kasnije osnivač dinastije Ming; Kamehameha, osvajač Havaja; Zenobija, carica koja je prkosila Rimu; Anri, kralj Haitija; Gospođa Murasaki, prva žena romanopisac; Sajida el Hura, marokanska kraljica pirata. Ovde se ne nalaze samo kraljevi i kraljice, nego i proroci, varalice, glumci, gangsteri, umetnici, naučnici, lekari, magnati, ljubavnici, žene, muževi i deca.

O autoru

Sajmon Sibag Montefjore je autor međunarodnih bestselera, a njegove nagrađivane knjige objavljene su na četrdeset osam jezika. „Katarina Velika i Potemkin: Moć, ljubav i rusko carstvo“ bio je u užem izboru za nagradu „Semjuel Džonson“; „Staljin: Dvor crvenog cara“ osvojio je Britansku nagradu za istorijsku knjigu godine; „Mladi Staljin“ dobio je nagradu „Kosta“ za najbolju biografiju, nagradu *LA Tajmsa* za biografiju, nagradu „Bruno Krajski“ i francusku Veliku nagradu za političku biografiju; „Jerusalim: Biografija“ proglašen je knjigom godine u izboru Jevrejskog literarnog saveta SAD i ovenčan nagradom „Vendin“ u Kini; knjiga „Romanovi: 1613-1918“ dobila je italijansku nagradu „Lupikaja tel Teričio“. Montefjore je autor i nekoliko romana. Napisao je i knjige „Pisma koja su promenila svet“ i „Govori koji su promenili svet“.

Izdanje Lagune

Vuk Drašković

Izrailj

Foto: Stanislav Milojkovic

*Bogu zavetovani, od Boga izabrani.
To je biblijski Izrailj*

Jedan narod, koji već duže od pet hiljada godina veruje da je miljenik Boga, stradao je više i strašnije nego ijedan drugi narod na Zemlji. Iz ropstva u ropstvo, sa gubilišta na gubilište. Iz Hanana, iz zemlje svoje, taj narod je rasejan po celom svetu. Za vladavine evropske Inkvizicije, svak je imao pravo da ubije Jevrejina zatečenog da pije crno vino, krv Hristovu. Narod u kome je Hristos rođen kolektivno je optuživan i kažnjavan za njegovo ubistvo.

Po tuđim narodima i zemljama rasejan, taj narod je sanjao povratak u Jerušalaim i na Goru Sinajsku. Pevali su psalme o biblijskom Izrailju i u krema torijumima Aušvica, Treblinke, Buhenvalda, Jasenovca. Takve odanosti svom snu i želji nije bilo otkako je ljudske istorije.

Jovan Dučić je pisao da nikada neće oprostiti Jevrejima ne to što su najveći mučenici, nego to što su najveći robovi. Što nikada i nigde ne digoše neku pobunu, ne zapališe ničiji grad, ne srušiše ničiju bogomolju, što ne ubiše nijednog cezara!

Dučić nije doživeo 1948. godinu, kad je na parčencetu biblijskog Izraelja proglašena država Izrael, a svet upoznao jevrejske Leonide. Nekoliko hiljada povratnika iz svetskog rasejanja, uspeli su nemoguće. Da odbrane tu svoju državnu kućicu od višestruko nadmoćnih arapskih vojski rešenih da tu državicu bace u more i dovrše zločin Adolfa Hitlera. Da Jevreja ne bude. Da arapski svet svojim pečatom overi Hitlerovo „konačno rešenje“.

Od tada pa do danas, Jevreji grme besom. Manjina su u okeanu biblijskih svojih rođaka kojima je svetogrde postojanje države Izrael. I ta manjina čini čuda. U dva rata, 1967. i 1973, do nogu su potučene vojske četiri arapske države. Egipat je proteran iz Gaze i sa Sinaja, Jordan je izgubio

Zapadnu obalu, a Sirija i Golansku visoravan. Povraćen je i Jerušalaim.

Poraženima je, zbog mira i pomirenja, vraćeno dosta osvojenog, ceo Sinaj i Gaza, ali dve terorističke organizacije, Hamas i Hezbolah, uz podršku nearapskog Irana, nastavljaju rat za istrebljenje Jevreja i nestanak Izraela...

U letu 2006, kao ministar spoljnih poslova Srbije, posetio sam Izrael.

Izvan Tel Aviva, pričinjavalo mi se da se, u toj zemlji i ljudima u njoj, gotovo ništa nije promenilo od vremena Avramovog. Neka tajnovita sila ne dopušta čoveku da tu razmišlja o životu i lepoti, kao u Atini, niti o smrti, kao u Kairu. Sve i da to ne želi, čoveka u Izraelu proganjaju razmišljanja o sudbini i Bogu. Pod nebesima Galileje, Judeje i Samarije, jedino se ne sumnja u čudesa.

Prestonica svih čuda je Jerusalim. Jerušalaim na hebrejskom, što znači: Prviđenje. Zauzeo ga je car David, faraon Sesak ga porušio i Jevreje odveo u ropstvo, Mojsije ih iz ropstva izbavio, a rimske imperatorku Titus ga sa zemljom sravnio. Od svih tuđinaca silnika samo je Aleksandar Makedonski, koji je od svog učitelja Aristotela čuo za Solomona i jevrejske proroke, u Jerušalaimu mač zadržao u koricama.

Dva su različita razmišljanja pored egipatskih piramida i pred preostalom kamenim blokovima razrušenog hrama Solomonovog, iznad kojeg se, u raskoši svojoj, na vrhu tog brdaščeta, pokazuje džamija Al Aksa. Ostaci hrama Solomonovog za Jevreje su Zid plaća, a Osmanova džamija je svetište islama.

Svetilište hrišćana je naspram tog kultnog brega za sve Jevreje i muslimane, na brdu Golgota, na hebrejskom: Lobanja. Skoro da je neprimetna crkva izgrađena na mestu na kome se, u stvarnosti ili u legendi, odigrala najveća drama u istoriji sveta, kada je izvršena smrtna kazna nad Njim koji se žrtvovao za novog čoveka i novo, oboženo, čovečanstvo.

Jeza neobjasnjava zatresla mi je sve damare dok sam celivao ploču na Hristovom grobu i trudio se da odagnam misao da je Isus veliki uzaludnik. Kad je oživeo Lazara iz Vitanje, svetina je kidisala da ga ubije. U njegovom rodnom selu, pokušali su da ga bace u provaliju. Raspet, na Golgoti je završio u mukama između dvojice razbojnika...

„Ganut sam svime što sam video i osetio u ovoj zemlji i u Jerušalaimu, prestonici Izraela“ – izjavio sam na konferenciji za štampu. „Ovaj grad i brdo Golgota izvor su vere i srpskog naroda. Tako bih želeo da Mojsijeva zemlja uplovi u trajni mir. A taj mir bi nastupio kad bi Hamas i Hezbolah odbacili oružje. I ne bi bilo jevrejske države kada bi Izrael položio oružje.“

„Našu borbu za život i opstanak Tito je proglašio za zločin, prekinuo diplomatske odnose sa Izraelom, naoružavao arapske armije koje su htеле da nas i našu državu bace u more“, rekla je Cipi Livni, ministarka spoljnih poslova.

Jevreji i Palestinci su – rekao je dobitnik Nobelove nagrade za mir i bivši predsednik Izraela Šimon Peres – od istog oca i to je najveći izvor sukoba i nesreće. Nikako da se resi spor kome pripada biblijski Izrailj: Avramovom prvorodenom i vanbračnom sinu ili drugorodenom u zakonitom Avramovom braku. Jevreji, od obnove svoje države 1948, stalno čine ustupke Palestincima i Arapima. Odrekli su se – rekao je Peres – više od osamdeset procenata svoje biblijske teritorije. Novi ustupci su neizbežni... Ali, dokle, dokle? Zar dotle da Jevreji jednoga dana budu prisiljeni da žive u svom pamćenju!

„Budite srećni što Srbi i Albanci nemaju rodbinske odnose!“ – rekao je Šimon Peres.

U Beogradu su me dočekale optužbe da nisam smeо da provociram naše arapske prijatelje i da se zameram Hamasu i Hezbolahu. Najglasniji su bili oni koji će, petnaestak godina kasnije, klicati armagedonu kremaljske hunte nad Ukrajinom, i koji danas, kao i Tito 1967, odbranu Izraela od terorista Hamasa, Hezbolaha, Irana i antisemita širom sveta, žigošu kao magnum crimen i genocid.

Autor je književnik, predsednik Srpskog pokreta obnove. Stavovi autora, u rubrici Dijalog, ne odrađavaju nužno uređivačku politiku Danasa.

List Danas

Vuk Drašković

Jad Vašem

Kao cunami, antisemitizam zapljuškuje svet. Doziđivaće se i proširivati Jad Vašem, memorijalni centar posvećen nacističkom Holokaustu u kojem je ubijeno oko šest miliona Jevreja.

Jad Vašem je izgrađen 1953, u Jerusalimu, na bregu Har Hazikaron, na Brdu pamćenja. Posetioci ceo sat, a i duže, prolaze kroz izložbene paviljone koji svedoče o decenijama i vekovima mržnje prema Jevrejima i zločinima nad tim narodom rasejanom dvadeset vekova po hrišćanskim državama i narodima.

Proterani su iz Španije i Engleske. U Mađarskoj su optuživani da kolju hrišćansku decu i u njihovoј krvi mese hleb za jevrejsku Pashu. U carskoj Rusiji, u Kišinjevu, izvršen je pogrom nad njima. „Crne grupe“ Simona Vasiljevića Petljure ritualno su klale Jevreje, a Sergej Nilus je, početkom prošlog veka, objavio morbidni falsifikat pod naslovom „Protokoli sionskih mudraca“. Francuski kapetan Alfred Drafus lažno je optužen za špijunažu samo zbog toga što je bio Jevrejin. Čuveni socijalista i anarhista Pjer Žozef Prudon je pisao: „Uništimo sinagoge i ne dajmo nijedan posao

Jevrejima. Jevreji su ubice Boga, neprijateljji čovečanstva. Oni moraju biti deportovani u Aziju ili istrebljeni...“

Holokaust, Hitlerovu lomaču za Jevreje, pripremio je hrišćanski svet. U Jad Vašemu to nije sakriveno i zbog toga što su autori tog memorijalnog centra strepeli od recidiva antisemitskog karionoma.

Skorašnji upad terorista Hamasa iz Gaze u Izrael i pokolj dece, devojaka, mladića, starica i staraca, morbidni pir fanatika čiji je program istrebljenje Jevreja i nestanak države Izrael, u većini čovečanstva rasplamsao je antijevrejske, a ne antihamasovske, antiterorističke strasti. Zašto? Zašto?

Zato što je žrtva, što je država Izrael, pokrenula ratnu mašineriju protiv terorista u Gazi, pri čemu ginu i hiljade palestinskih civila, među kojima je mnogo i dece. Snimci i jauci tih unesrećenih i nevinih ljudi zaista su potresni, ali svet neće da kaže da je Hamas njihov ubica. Rakete koje Hamas ispaljuje na Izrael lansiraju se iz obdaništa, iz škola, iz bolnica, iz tunela ispod bolnica i stambenih naselja. Izraelska vojska, uporno, poziva palestinske civile da se povuku, ali teroristi Hamasa to ne dopuštaju. Nesrećnu palestinsku decu, žene, bolesnike, lekare, koriste kao zaklon. Mrtvi civili njihovo su glavno oružje. Izraelski vojnici se svetu predstavljaju kao zveri.

Teroristi Hamasa trijumfuju. Što je više ubijenih palestinskih nesrećnika, Hamasovih talaca, to je antisemitska oluja u svetu snažnija, a teroristi, volšbено, postaju „pokret otpora“, „žrtve agresije“, „borci za slobodu“. Dobitnici Nobelove nagrade za književnost, Harold Pinter i Peter Handke, liju suze nad nevinim žrtvama jevrejskog nacizma! Čak je na zgradi jednog američkog univerziteta osvanula parola: „Jevreji su izmet.“ Odštampan je i letak: „Ako u kampusu vidite Jevreje, pratite ih do kuće i prerežite im vrat!“

U Londonu i širom Britanije, desetine hiljada ljudi demonstriraju protiv Izraela. Antisemitski grafiti su u Parizu i skoro svim francuskim gradovima. U Lionu su osvanuli i kukasti krstovi, a jedna mlada Jevrejka probodena je nožem. I u Kaliforniji su propalestinski demonstranti ubili jednog Jevrejina. U Rusiji, u Dagestanu, rulja je jurnula ka avionu koji je sleteo iz Tel Aviva...

Teroristi Hamasa i Hezbolaha, Iran, milioni Arapa, uz sadejstvo povampirenog antisemitizma među hrišćanima, za nestanak su države Izrael. Priziva se novi Holokaust. Ovoga puta u ime načela međunarodnog prava da se u ratu deca i civili ne smeju ubijati, a Jevreji taj zločin nad zločinima čine u Gazi.

Posle Hitlerovog Holokausta i kapitulacije nacizma važili su nešto drukčiji principi međunarodnog prava. Za sve zločine u Drugom svetskom ratu osuđeni su izazivači rata, agresori. Stotine hiljada nemačke dece i nedužnih civila poubijale su savezničke bombe. I za Hirošimu i Nagasaki okrivljen je japanski agresor.

Po tim načelima, Hamas je kriv za sve mrtve i za sve ruševine u Gazi. I ni za jednu ratnu žrtvu, od proglašenja države Izrael 1948, ne može biti kriv Izrael, jer ta država nije započela nijednu agresiju. Branili su se i 1948, i 1967, i 1973. I sada su napadnuti.

I sada će se Izrael odbraniti i pobediti. A Jad Vašem će biti proširen. Narod, koji je svetu do sada dao više od stotinu nobelovaca, na jerusalimskom brdu Har Hazikaron, Brdu pamćenja, nastaviće da pamti, dopisuje i optužuje za današnje grehe i zločine nad njim.

Stavovi autora, u rubrici Dijalog, ne odražavaju nužno uređivačku politiku Danasa.

List Danas, 15.11.2023.

Jelena Spasojević

Najmoćniji čovek Hamasa je nestao bez traga

Komandant Hamasa i jedan od najviše pozicioniranih ljudi u toj terorističkoj organizaciji - Jahja Sinvar, je nestao. Nije iznenadenje da hiljade izraelskih vojnika elektronskim uređajima za prisluškivanje i uz pomoć doušnika, pokušavaju da otkriju gde se nalazi jedan od najtraženijih ljudi u Izraelu. Sinvar se smatra odgovornim za napade na južni Izrael 7. oktobra, u kojima je ubijeno oko 1.200 ljudi, a više od 200 je kidnapovano.

„Ovaj stravični napad naručio je Jahja Sinvar, zato su on i njegovi podređeni mrtvi ljudi“, rekao je načelnik štaba izraelske vojske Herci Halevi. Tu spada i Mohamed Deif, neuhvatljivi vođa Hamasovog vojnog krila, brigade Al-Kasam, piše BBC.

Viši politički saradnik u Evropskom savetu za spoljne odnose Hju Lovat veruje da je Deif bio mozak koji stoji iza napada 7. oktobra, jer je to bila vojna operacija, ali da je Sinvar „verovatno bio deo grupe koja je napad planirala“.

Izrael veruje da se Sinvar krije u tunelima ispod Gaze sa svojim telohraniteljima, ne komunicirajući ni sa kim iz straha da je praćen i da će potom biti lociran.

Buran život

Sinvar (61), poznat kao Abu Ibrahim, rođen je u izbegličkom kampu Kan Junis na južnom kraju Pojasa Gaze. Njegovi roditelji su bili iz Aškelona, ali su postali izbeglice nakon onoga što Palestinci nazivaju „al-Nakba“ (katastrofa) – masovnog rasejljavanja Palestinaca iz domova njihovih predaka u Palestini u ratu koji je usledio nakon osnivanja Izraela 1948. godine.

Obrazovao se u srednjoj školi za dečake u Kan Junisu, a zatim je diplomirao arapski jezik na Islamskom univerzitetu u Gazi.

U to vreme, Kan Junis je bio „bastion“ podrške Muslimanskom bratstvu, kaže Ehud Jari, saradnik Vašingtonskog instituta za bliskoistočnu politiku, koji je četiri puta intervjuisao Sinvara u zatvoru.

Sinvar je prvi put uhapšen 1982. godine, sa 19 godina, zbog „islamskih aktivnosti“, a zatim je ponovo uhapšen 1985. Otprilike u to vreme je dobio poverenje osnivača Hamasa, šeika Ahmeda Jasina. Njih dvojica su postali „veoma, veoma bliski“, kaže Kobi Majkl, viši istraživač na Institutu za studije nacionalne bezbednosti u Tel Avivu. Dve godine nakon što je Hamas osnovan 1987, osnovao je organizaciju za unutrašnju bezbednost grupe, Al-Majd. Imao je samo 25 godina. Al-Majd je postao ozloglašen zbog kažnjavanja optuženih za takozvane moralne prestupe – Majkl kaže da je ciljao prodavnice u kojima se nalaze „seksualni video snimci“ – kao i da je lovio i ubijao svakoga za koga se sumnja da sarađuje sa Izraelem.

Sinvar je 1988. godine navodno planirao otmicu i ubistvo dva izraelska vojnika. Uhapšen je iste godine, a Izrael ga je osudio za ubistvo 12 Palestinaca zbog čega je dobio četiri doživotne robije.

Zatvorske godine

Sinvar je više od 22 godine proveo u izraelskim zatvorima, od 1988. do 2011. godine.

Prema procenama izraelske vlade, tokom njegovog boravka u zatvoru, Sinvar je opisan kao „surov, autoritativan, uticajan, lukav i manipulativan“. Jarijeva procena Sinvara, nastala tokom vremena kada su se upoznali, bila je da je on psihopata – „Sinvar je psihopata, tačka. On je izuzetno oštromuman, ima neku vrstu ličnog šarma“.

Tokom boravka u zatvoru, Sinvar je tečno govorio hebrejski, čitajući izraelske novine. Jari kaže da je Sinvar uvek više voleo da priča hebrejski sa njim, iako je Jari tečno govorio arapski.

Pušten je 2011. godine kao deo sporazuma kojim je 1.027 palestinskih i izraelskih arapskih zatvorenika pušteno iz zatvora u zamenu za jednog izraelskog taoca, vojnika izraelskih odbrambenih snaga – Gilada Šalita, koji je bio u zatočeništvu pet godina nakon što ga je kidnapovao Sinvarov brat, koji je viši vojni komandant Hamasa.

Brutalna disciplina

Kada se Sinvar vratio u Gazu, odmah je prihvачen kao vođa, kaže Majkl.

„Ljudi su ga se plašili. U isto vreme je bio brutalan, agresivan i harizmatičan“, objašnjava Majkl.

Za člana Hamasovog političkog krila izabran je 2013. godine, a njegov šef je postao 2017. godine. Zbog svoje reputacije dobio je nadimak „Kasapin Kan Junisa“.

Jaha Sinvar Foto: Yousef Masoud/SOPA Images / Shutterstock Editorial / Profimedia

„On je tip koji nameće brutalnu disciplinu. Ljudi u Hamasu su znali i još uvek znaju – ukoliko ne poslušaš Sinvara, stavљаš svoj život na kocku“, kaže Jari. Smatra se da je odgovoran za pritvor, mučenje i ubistvo komandanta Hamasa Mahmuda Ištivija, koji je optužen za izdaju i homoseksualizam, 2015. godine.

Lice zla

Mnogi u izraelskom vojnom i državnom vrhu veruju da je fatalna greška bila što su Sinvara pustili iz zatvora u sklopu razmene zatvorenika.

Američki Stejt department je 2015. godine zvanično kategorisao Sinvara kao „posebno označenog globalnog terorista“. U maju 2021, Izrael je gadao njegovu kuću i kancelariju u Pojasu Gaze. U aprilu 2022, u televizijskom obraćanju, ohrabrio je ljudе da napadnu Izrael.

Portparol izraelske vojske, potpukovnik Ričard Heht, rekao je da je Sinvar „lice zla“.

Sinvar je takođe blizak Iranu. Iako partnerstvo između te šiitske zemlje i sunitske arapske organizacije nije očekivano, obe imaju zajednički cilj – slomiti državu Izrael i oslobođiti Jerusalim od izraelske okupacije.

Iran finansira, obučava i naoružava Hamas, pomazući mu da unapredi svoju vojsku i oružje.

Nova.rs. 21. novembar 2023.

Ivan Subotić

„Strategija Šeherezade“ Kristijana Salmona

Sećate li se Andrićeve pripovetke o Aski i vuku? Ako ne, evo kratkog podsetnika. Aska je ovčica koja se bavila baletom. Jednog dana u svojoj igri dospela je u neistraženi deo šume gde joj je put preprečio vuk. Paralisana od straha, Aska uviđa da je jedini pokret koji može da načini – *igra*. Tako Aska počinje da izvodi baletske pokrete u nadi da će se spasiti od vuka i na kraju uspeva da izbegne smrt. Sličnu sudbinu imala je i Šeherezada, koja se spasila smrti tako što je ispričala 1001 priču caru koji je nameravao da je pogubi.

Prema mišljenju francuskog autora Kristijana Salmona, mnogi političari služe se upravo Šeherezadinom taktikom kako bi se održali na političkoj sceni. U svojoj knjizi „Strategija Šeherezade“ Salmon skreće pažnju na savet političara Ajre Černusa, profesora Univerziteta u Koloradu: „Kada vas politika osudi na smrt, počnite da pričate priče, tako neverovatne, zavodljive i fascinantne priče da bi kralj (odnosno građani) zaboravio da vas je osudio na smrt“. Neke od tih priča, prevashodno francuskih i američkih političara, srećemo u knjizi „Strategija Šeherezade“, nastavku Salmonove prethodne knjige „Storiteling“, o kojoj smo pisali u februaru.

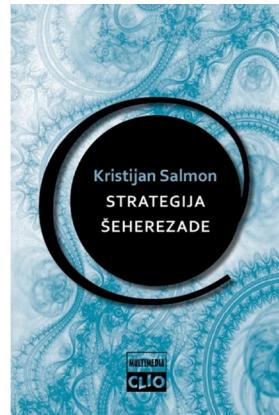
„Strategija Šeherezade“ domaćim čitaocima dostupna je u izdanju Izdavačke kuće *Clio* (prevod Ive Brdar).

Ratne priče

„Nikada nismo izmislili više priča kako bismo prodali jedan rat“, rekao je stručnjak za stratešku simulaciju i nekadašnji pukovnik američkog ratnog vazduhoplovstva Sem Gardiner, govoreći o pedesetak priča koje su poslužile kako bi se opravdalo „rat protiv terorizma“ na Bliskom istoku. Jedna od tih priča govorila je o tome da su talibani čupali nokte ženama koje su ih lakisale. „Ponekad je žrtva devojčica od deset godina. Ponekad žena. Najčešće se izveštava da se talibani zadovoljavaju, ako to smemo tako reći, čupanjem noktiju“, piše Salmon i konstatuje kako je „neverovatno da nijedno ozbiljno istraživanje nije ispitalo kako se takva glasina raširila“.

Salmon kao jedini relevantan izvor za ovu priču, koja „godinama kruži internetom u mnogobrojnim verzijama“, navodi izveštaj Amnesti internešenela iz 1997. godine čiji su zaključci, prema njegovom mišljenju, „daleko skromniji“. Ova organizacija navela je kako je „u najmanje jednom slučaju izvršena kazna bila oblik sakaćenja“, te da su „talibani odsekli vrh palca jednoj ženi u kraju Kair Kana u Kabulu“ jer je „žena imala nalakirane

nokte“. Pukovnik Gardiner, koji je sprovodio istraživanja o ratnoj komunikaciji tokom operacija u Avganistanu i Iraku, kasnije je dokazao da je ovu priču raširio Alaster Kembel, tadašnji savetnik britanskog premijera Tonija Blera, kako bi ilustrovao nasilje nad ženama u napadnutim zemljama.

Salmon se priseća da je u isto vreme „ista priča objavljena u Vašingtonu i u Londonu“, te da je praćena „istovetnim scenografijama, a čak su se ponekad upotrebljavale i iste rečenice“. „Najbolja stvar koju smo ikada mogli da uradimo“, rekao je Džim Vilkinson, tadašnji uposlenik odeljenja za stratešku komunikaciju u Beloj kući, hvaleći efikasnost ove kampanje čiji je cilj bilo dobijanje podrške zemalja skeptičnih prema „antiterorističkoj koaliciji“.

Vladalac familioner

Međutim, takve, poluistinite priče nisu se pripovedale samo kako bi se pravdali ratovi. Političari su se daleko češće njima služili kako bi se domogli još vremena na vlasti, još nekog glasa, još malo procenata u predizbornim anketama. Salmon u svojoj knjizi opisuje posetu francuskog predsednika Nikole Sarkozija Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Nakon posete, Sarkozy je ispričao priču o „nezaposlenom čoveku koji je odbio čak 70 ponuda za posao“. Tridesetak godina ranije sličnu priču u Americi plasirao je predsednik Ronald Regan, govoreći o ženi koja je sebi kupila kadilak od socijalne pomoći, o čemu je Salmon pisao u knjizi „Storiteling“.

Autor podseća na Hajneovu dosetku iz Frojdove knjige „Dosetka i njen odnos prema nesvesnom“ u kojoj se jedan od likova, prodavac lozova (igra na sreću), hvali kako se „veliki baron Rotšild prema njemu ophodio kao prema sebi ravnom: ‘Doktore, tako mi Boga sedeо sam pored barona i on se meni obratio kao sebi ravnom, familionario’“. Prema Frojdu, ova dosetka briše klasnu razliku između milionera i trgovca i stvara iluziju familijarnosti između njih. Reč *familioner* Salmon objašnjava kao „kombinaciju arogancije i bliskosti kojom vladalac (...) obasipa podanike“.

U Srbiji, jedan vladalac familijer svom narodu često je govorio kako koristi stari mobilni telefon jer se u „ta čuda“ moderne mobilne telefonije ne razume i „pojma nema ni šta su te aplikacije“. On vozi „staru škodu“, ne ide na more, a građanima prikazuje podatke tako što piše po tabli „da narod bolje razume“.

Pobeđuje najbolji pripovedač

Za razliku od knjige „Storiteling“, koja se podrobno bavila i ekonomskom propagandom, „Strategija Šeherezade“ striktno je usmerena na politički marketing. Salmon tvrdi da su „izborne kampanje postale festivali pripovedanja tokom kojih se suočavaju likovi, a ne ideologije i gde izbor ne potvrđuje kompetencije, već performanse glumaca kandidata“. U takvoj političkoj stvarnosti oni koji pripovedaju najbolje, najemocionalnije i najrealističnije priče osvojiće i najveću moć.

Čini se da na novinare u takvom svetu pada još veća odgovornost. Poluistinite priče političara – modifikovane prema precizno utvrđenim očekivanjima glasača – svoje žrtve traže upravo preko medija. Zbog toga, na medijima ostaje da budu krvoločniji od vuka koji je poštdeo Asku i okrunjeniji od cara koji je slušao Šeherezadine priče. Onog trenutka kada priče koje nam političari plasiraju postanu nedopustivo udaljene od činjenica novinari moraju biti ti koji će „povući crvene linije“ i reći „hej, pa ovo je samo kvalitetno ispričana laž“.

*Ivan Subotić, FakeNews Tragač
31.3.2023.*

U ovom broju

Mario Kopić: Zapis o Rosenzweigu

Abraham Kuper: Pravi cilj BDS-a je pretnjia svim Jevrejima na planeti

Basam Tavil: Palestinci žrtve apartheid-a u Libanu

Basam Tavil: Ko kaže da Hamas ne predstavlja Palestine?

Mortimer Cukerman: Grafiti na zidu istorije

Aleksandar Stojanović: O grafitima mržnje

Čandrima Pal: Sajmon Sibag Montefiore:

Verodostojnost je najvažnija

V. M. Danas: Porodica je opstala jer se prilagođavala

Vuk Drašković: Izrailj

Vuk Drašković: Jad Vašem

Jelena Spasojević: Najmoćniji čovek Hamasa je nestao bez traga

Ivan Subotić: „Strategija Šeherezade“

Kristijana Salmona

Alia Mundi

<https://istocnibiser.wixsite.com/ibis>

<http://aliamundimagazin.wixsite.com/alamundi>

Ne zaboravite da otvorite

www.makabijada.com

http://balkansehara.com/prica1_2017.html

Istraživački i dokumentacijski centar

www.cendo.hr

Lamed

List za radoznaće

Redakcija - Ivan L Ninić

Adresa: Shlomo Hamelech 6/214226803

Netanya, Israel

Telefon: +972 9 882 6114

e-mail: ninic@bezeqint.net

<https://listzaradoznače.wixsite.com/lamed>

***Logo Lameda je rad slikarke
Simonide Perice Uth iz Vašingtona***